

hêviya gel

Sal: 1
Hejmar: 9
Meh: Gulan /
Heziran 1987

KARKERÊN HEMÛ WELATAN Û GELEN BINDEST YEKBIN!

NATO KÜRDİSTAN'DA KATLİAM PROVASI YAPIYOR

1 Haziran 1987'de Kürdistan'ın Erzurum, Kars ve Ağrı illerinden başlayıp giderek bütün Kürdistan'ı kapsayan NATO Çevik Kuvvetler Aurora-express 87 tatbikatı başladı. NATO'nun bu tatbikatı, 25 Hazirana kadar devam edecek. NATO'nun Çevik Kuvvetleri, Kürdistan toprakları üzerinde Kürt halkının katliam provaları yapıyor. Çevik Kuvvetler Aurora-Express 87 tatbikatına, başta ABD, Federal Almanya, İngiltere, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Türkiye'den gelen askeri birlikler katılıyor. Avrupa'da ilerici basına

sızdığı kadarıyla, Avrupa ve Amerika'dan gelen Nato birlikleri, halk hareketlerini ve özellikle de gerilla savaşlarını bastırmak için özel eğitim görmüş NATO birlikleridir. Bunun için de tatbikat ilk etapta Erzurum'un Horasan ve Kars'ın Sarıkamış ilçelerinin yüksek kesimlerinden başlatıldı.

İtalyan kara kuvvetlerinden Faşist Tümgeneral Franko Angioni NATO Çevik Kuvvetler tatbikatını yönetiyor. Adı geçen tatbikatta gerillaya karşı özel eğitilmiş 5.000 kadar asker ve subay ile 1500 civarında gerilla savaşına kar-

şı kullanılan askeri savaş araç — gereçleri var. Tatbikatın genel planlaması, kordinasyonu ve uygulaması ise, gerici, ırkçı ve azıllı Kürt düşmanlığıyla tanınan Güneydoğu Avrupa Müttefik Kuvvetler Komutanı Orgeneral Kaya Yazgan'ın sorumluluğu altında yapıyor.

Faşist Türk cuntası iktidarı gaspettiği 12 Eylül 1980'den bu yana bu tür tatbikatları yoğunlaştırdı. Kürdistanı yeniden işgal edermişcesine yaptığı askeri yığınakların yanısıra, yapılan bu tür tatbikatlarla, Kürt halkına göz dağı vermek, gelişen ulusal demokratik hareketi yok etmek, Ortadoğu'daki anti-emperyalist ilerici güçleri sindirmek ve Kuzey komşusu Sovyetler Birliğine karşı savaş kışkırtıcılığı yapmayı amaçlıyor. Son 6 yıl içinde Kürdistan toprakları üzerinde 14 askeri tatbikat gerçekleştirildi. Bunlardan 3'ü NATO adına ve NATO ülkeleriyle birlikte yapıldı. 11 tatbikat ise Türk ordusunun kendisi tarafından gerçekleştirildi. Bu tatbikatların bir kısmının kronolojik sıralaması şöyledir:

- 1- 11/09/1980 — 2/10/1980 NATO Express
- 1- 02/10/1980 General Rafeh Günalp Tatbikatı.
- 3- 09/02/1981 NATO Tatbikatı
- 4- 02/10/1981 Hakimiyet Milletindir Tat.
- 5- 10/07/1981 Özgürlük ve Ölüm
- 6- 25/10/1981 Vatan Sana Minnetardır.
- 7- 10/02/1982 Kış 82 Tatbikatı.
- 8- Ekim-82 Diyarbakır ve

Tunceli
9- 10/02/1983 Ağrı-Erzurum
10-Sonbahar-84 Batman Mar-din
11-30/09/1985 Orgeneral S.Sancar-85
12-Sonbahar-86 Güney Tatbikatı
13-Kış-87 Erzurum-Erzincan
14-01-25 Haziran 1987
NATO AURORA Express 87

Sömürgeci-faşist Türk devletin Kürdistan'a yönelik saldırı planları yalnız askeri tatbikatlarla sınırlı değil. 12 Eylül'den hemen sonra, 2.Ordusunu Konya'dan Kürdistan'ın Malatya iline taşıdı. Böylelikle, asker sayısı 800.000 i bulan Türk ordusunun yarım milyona yakın askeri gücü Kürdistan'a konumlandırılmış oldu. Bununla da yetinmeyen sömürgeci devlet, Kürdistan'da polis ve ajan sayısını 150.000'e çıkardı. Silah ve para zoruyla bu dönemde 40.000 kadar da milis oluşturdu. Osmanlıdan miras devraldığı Kürdü Kürde kırırma politikasına hız verdi. NATO ile birlikte Kürdistan'da mevcut bulunan askeri havaalanlarını genişletti ve NATO'nun hizmetine sunulan yeni yeni havaalanları yapıldı. Mevcut NATO üsleri genişletilip modernleştirildi. Türk Ordusu ve NATO Çevik Kuvvetleri Kürdistan'ın bütününe, komşularına, Ortadoğuya ve Kuzey komşusu Sovyetler Birliğine karşı saldırıya hazır hale getirildi.

Elbetteki bu üsler Türkiye'de gelişen devrimci harekete karşı da kullanılacaktır. Bugün de

'Devamı sayfa 3'te

TSK 1 YAŞINDA !..

Tevgera Sosyalis a Kurdistanê, 1987 Mayıs'ında 1. Yılıni doldurdu. Hareketimizin 1. Kuruluş yıldönümü hepimize kutlu olsun!

Siyasal örgütlerin yıldönümleri, kof böbürlenmelerin arac haline getirilen klasik "kutlama"ların ötesinde, onların mücadelesindeki yerleri ve devrimci sürece katkılarıyla anlam kazanırlar. Ayrıca her yıl dönümü, geçmişle gelecek arasında bir köprü oluşturur. Dolayısıyla belli bir muhasebeyi gerektirir. Çünkü şu ya da bu örgütün, mücadele sürecindeki yeri, önüne koyduğu hedeflerin gerçekliği, söz konusu yıl içinde katettiği mesafeler ve geleceğin dayattığı görevleri omuzlama yeteneği, ancak böyle bir yaklaşımla belirlenebilir. İşte, devrimci bir örgütün her yıldönümünde yapması gereken budur.

TSK, devr aldığı mirasla birlikte, ağır yenilgi döneminin çetin koşulları içinde ve belli bir ihtiyaçtan doğdu. Tasfiyeciliğe, tekelciliğe, süreci geri çekmek isteyen reformist yönelimlere ve "Avrupa bataklığı"nın sürekli olarak ürettiği çürümeye karşı zorlu bir mücadelenin yanısıra bin bir türlü güçlkle boğuşarak bu güne geldi. Ama bütün bunlara rağmen, bir yıl içinde, ideolojik, politik ve örgütsel alanda küçümsenemeyecek mesafeler katedildi. Zamanın hızlı akışı karşısında bu, Hareketimiz açısından tarihsel bir dönemeç, ulusal kurtuluş savaşımız bakımından önemli bir kilometre taşıdır. Ve hangi ölçüye vurulursa vurulsun, asla küçümsemez.

Ancak sapla saman yeni yeni ayrışıyor. Önümüze koyduğumuz hedeflerin gerçekliğini yoklamak, atılan adım-

Devamı sayfa 5'te

Danimarka'da 1 Mayıs

Yoldaşlar,

Her yıl olduğu gibi, bu yıl da, uluslararası işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ı coşkuyla bir şekilde kutladık.

İşçi sınıfının enternasyonalist dayanışmasının bir gereği olarak, bu yıl da 1 Mayıs tertip komitesinin bize gönderdiği davetiye üzerine, Danimarka işçi sınıfı ile birlikte, onunla dayanışma içerisinde, Tевгера Sosyalist a Kurdistanê pankartı altında yürüyerek 1 Mayıs'ı kitlesel bir şekilde kutladık. Böylesi tarihi bir günde, görev ve sorumluluğumuzun bilincinde olarak 1 Mayıs alanında hareketimizle maddi dayanışmada bulunmak için de çeşitli aktivitelerde bulunduk. 1 Mayıs tertip komitesinin bize ayırdığı çadırdaki yemek satarak ve alanda "Hêviya Gel" amblemini taşıyan dayanışma pullarını sattık. Bu satışlardan elde ettiğimiz 16.000 Dkr.nunu hareketimize bağış yaptık. Ayrıca bunu küçümsememesi gereken bir meblağ olarak değerlendirdik. Kuşkusuz ki, bu hareketimize yaptığımız ilk yardım değildir. Yoldaşlarımızın kararlı inancı ve fedakar çalışmaları sonucunda, görev ve yükümlülüğümüzün bilincinde olarak attığımız her adımın bir sonucudur. Hedeflenen stratejik yönelimlerde, izlenen inançlılık, kararlılık ve fedakarlığın temel alınarak bir yaşam biçimine dönüştürülmesi ise, bizi diğer hareketlerden ayıran önemli bir kalıdır. Kısacası kadro politikasına ilişkin izlenen yöntemdir. Kadro politikasını şekillendiren, biçimlendiren ise, hareketin bizzat ideolojik-politik, örgütsel yapısı ve mücadele anlayışıdır. Bunun bir bütün olarak Kurdistan zeminine uyarlı kılınmasıdır. Kimilerinin hedeflediği gibi, eksikliği çekilen, Kurdistan zeminine yabancı, özgül koşulların yadsıdığı, mahkum ettiği,

ideolojik-politik hattın temelinde onarılacak istenilen örgütsel yapının yeniden ihya edilmek istenmesi değildir. Yanlılığı, eksikliği ve zaafı kendileri dışında arıyarak, geçmişin devrimci mücadelesinden yeterli ve gerekli olan dersleri çıkarmayanların, ülke temelinde geliştirilmesi gerekli olan mücadeleyi omuzlamayanların -ki bu, Kurdistan devriminin perspektifiyle bağlantılı bir sorundur- Avrupa metropollerinde, içine düşükleri çıkmazın, bunalımın temeli de eski örgütsel kalıntıların yeniden restore edilmek istenmesinden kaynaklanmaktadır. Kuşkusuz bu Avrupa'daki çalışmaları küçümseydiğimiz anlamına gelmez. Bize göre, Avrupa'da yapılan çalışmalar, her şeyden önce, politikamızın kitle içerisinde örgütlenmesi çalışmasıyla bağlantılı olarak, hareketi belli yönleriyle de olsa maddi anlamda finanse etmeli, Kurdistan sorununu uluslararası platformlara götürmeli ve ülke zeminine sürekli kadro devşirmelidir. Bu öğelerin gerekliliği asgari bir düzeyde de olsa yerine getirilebildiği ölçüde Avrupa'da yapılan çalışmalarda başarılı olunabilir. Ki bunda da belirleyici olan ülke zemininde atılan adımlar ve geliştirilen mücadeledir.

Yoldaşlar, yapılan çalışmalarla fazla abarttığımız düşüncesine kapılabılır. Ama biz, devrimci mücadele sürecinde, görev ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde, çalışmaların abartılmasına kesinlikle karşı çıktığımız gibi, küçümsemesine de karşı çıkıyoruz. Çalışmaların objektif olarak değerlendirilmesi, uyulması ve yerine getirilmesi gerekli olan bir yöntemdir. Bu aynı zamanda varılmak istenen amaçta, alınan mesafenin ölçülmesinde ve ona göre atılması gerekli, yeni adımların tesbit edilmesinde uyulması gerekli olan bir kriterdir. Bu yöntemden sapılması durumunda, mücadele bir bütün

olarak sağa çekilebileceği gibi, sola da çekilebilir. Bu da, bir bütün olarak devrimci mücadeleyi istenilen amacından uzaklaştırır. Mücadele sürecinde görevin en küçüğünden en büyüğüne kadar bu böyledir. Kaldı ki, devrimci mücadelede görevin küçüklüğü ve büyüklüğü de yoktur. Tüm görevler birbirine bağlı ve birbirini etkiler durumdadır. Sorun, örgütün bir bütün ola-

rak doğru ve objektif bilgilerle donatılması ve silahlandırılması, tüm kadrolara, hatta belli sempatanlara önemli görevler yüklediği bilincinin kavranması sorunudur. Ve bu sorumluluğun kapsamına ve düzeyine uyarlanmasıdır.

Yaşasın 1 Mayıs!

Yaşasın Tевгера Sosyalist a Kurdistanê

Heviya Gel

Danimarka muhabiri

İSMAİL BEŞİKÇİ: TÜRK AYDINININ ONURU

"Türkiye'de tahliye olmak özgürlüğe kavuşmak anlamına gelmiyor." Bu sözler, yaşamının son 16 yılından 11 yılını Türkiye'nin değişik ceza evlerinde geçiren, değerli bilim adamı İsmail Beşikçi'nin tahliye olduğu gün söylediği ilk sözlerdi.

İsmail Beşikçi, 1961 yılında henüz üniversitede öğrenci iken, "tahsil içi staj programı" uyarınca, Elazığ ve ilçelerine gidiyor. Ve Beşikçinin Kürtlerle ilk tanışması böyle başlıyor. Bu tanışma daha sonra, Beşikçinin Kürtlerle ilgili gerçek bir bilim adamı olarak yapacağı çalışmanın nedeni olacak.

Kürt kelimesinin kullanılmasının bile başlı başına bir tabu olduğu, 1960-70'li yıllarda Beşikçi ilk kez bir Türk bilim adamı olarak Kürtleri bilimsel çalışmasına temel aldı. Kürtlerin, özellikle Cumhuriyet sonrası, toplumsal, sosyal ve tarihsel gelişmesini inceledi. Türk devletinin ideolojisi Kemalizm ile bilimsel olarak hesaplaştı. Bu konuda yayınlanmış değerli eserler ortaya koydu.

Türkiye'de üniversitelerin, "bilim" çevrelerinin Kürt sorunu karşısındaki iki yüzlü "çift standart"lı tutumlarını bilimsel verilerle açığa çıkardı. Bilim adına bu iki yüzlülüğü teşhir etti. Dünyanın herhangi bir yerinde, geri, ırkçı, anti-demokratik

uygulamalara karşı 'demokrat' bir tavır takınan Türk 'bilim' adamlarının, 'aydınlarının' burunlarının dibindeki Kürt sorununa karşı duyarsızlıklarını hatta Kemalizme övgüler yağdırarak, Kürt ulusunu yok saymalarını bilime ihanet olarak gördü. Şüphesiz, Beşikçi Türkiye'de bir bilim adamı olarak da olsa, Kürt sorunuyla ilgilenmenin 'tehlikeli' olduğunu ve hatta devlet terörüyle yüz yüze geleceğini çok iyi biliyordu. Fakat işin bu yönü Beşikçi'yi ilgilendirmedi. Çünkü O, gerçek bir bilim adamıydı ve bilimin olgulara bakışı objektifti. Siyasal iktidarların, devletin, Kürtlere bakış açısı ne olursa olsun Kürtler bir ulustu ve vardı. Mademki Kürtler var ve bir olgudur, o zaman buna var demek, ulusal haklarına kavuşmasını istemek, bilim namusuna sahip çıkmak isteyen her bilim adamının temel görevidir. O, bu tutumunu, yapıtlarında, mahkemelerdeki savunmalarında, işkencelerde kararlıca sürdürdü.

Beşikçinin Kürtleri temel alan bilimsel çalışmaları her dönem devletin azgın terörünü karşısında buldu. Mahpusluk, baskı, tehdit O'nun yaşamının bir parçası oldu. Çünkü Türkiye'deki, ırkçı, sömürgeci-faşist rejim bilimden korkuyor. Yalan, demogoji devletin başlıca sermaye-

sidir. Yıllardır, ileriliklik, devrimcilik yaftaları yakıştırılan kemalizmin mayasında katı bir ırkçılık ve şövenizm olduğu ortaya konuluyor. Kürtleri yok saymanın teorileri paçavraya çevriliyor.

Ama Beşikçinin bilimsel çalışmalarına gerçek bir değer biçenler de oldu. Beşikçi'ye yıllardır, varlığı yok sayılan, katliamlarla, sürgünlerle ortadan kaldırılmak istenen Kürt halkının kendisi sahip çıkıyor. Namuslu bir Türk bilim adamı olarak, Kürdistan halkına el uzatan Beşikçi, elbette Kürdistan halkı tarafından layık

olduğu biçimiyle değerlendirilecek ve saygıyla sahip çıkılacaktır. Öte yandan, uluslararası planda devlet başkanlarından, uluslararası yazarlar birliğine, parlamenterlere ve tek tek demokrat, aydın kişilere kadar geniş bir kesim, Beşikçi'nin bilimsel çalışmalarından ötürü cezalandırılmasına tepki gösterdi. Beşikçi'yi zindanlarda yalnız bırakmadılar. Son olarak iki Avusturyalı parlamenter Beşikçi'yi NOBEL BARİŞ ödülüne aday gösterdiler. İ. Beşikçi'nin adını bile anmaktan kaçınan Türk 'bilim'adamlarının,

'aydınları'nın ve kimi 'sol' sosyalist çevrelerinin tavrı ise bilim adına, demokratlık adına utanç vericidir. Beşikçi'nin bir bilim adamı olarak, yaptığı bilimsel çalışmalarından ötürü,

rü, yıllarca zindanlarda kalmasına seyirci kalmanın hiç bir gerekçesi olamaz. Bu konuda tavırsızlık tarihlerine kara bir leke olarak geçecektir.

Tahliye olduğu gün, basının "ilk yapmak istiyecégi şeyin ne olacağı" sorusuna karşılık, Beşikçi:

"Türkiye'de gerek üniversitenin, gerek basının, gerek

yazarların son yıllarda, Bulgaristan Türklerinin haklarını savunmak yolunda gösterdikleri çabalarla, hükümetin Doğanadolu'da uyguladığı politikalar arasında bir ilişki kurmaya çalışıyorum. Burada derin bir çelişki görüyorum. Türkiye'de aydın bir yazar, gazeteci böylesine derin bir çelişkiyi yaşamamalı. Bunu enine-boyuna, derinliğine yazmaya çalışacağım. Bili-min kavramlarıyla, siyasetin kavramlarıyla ilk yapmayı düşündüğüm şey bu. . ."

• • •

LI DIJ REJÎMA ÎRAQÊ MEŞ û MÎTÎNGEK

Komita Hevkariya Rêxistinên Kurdistanî Yê Siyasetî Swêdê — ev komite jî 13 rêxistinên her çar perçan pêkhatiye — di 28 ê meha Gulanê de li serbajarê Swêdê, li Stockholmê li dij rejîma Îraqê ya nijadperest û kewneperest miting û meşek pêkani. Di miting û meşê de qasi 850 kes beşdar bûn.

Weki ku têt zanin, di van rojên dawî de, rejîma Îraqê, jî aliyekî ve çend herêmên Kurdistanê Başûr (Kurdistanê Îraqê) bî çekên kimyewî bomba dîke û jî aliyekî din ve jî, gund û navçeyên Kurdistanê valadî-

ke. Kurdan bî darê zorê koçbarê herêma ereban dîke. Gund, navçe û bajarên Kurdistanê bî boldozeran xirav û wêran dîke.

Di derbarê van kîrîn û bûyerên rejîma Îraqê ya nijadperest de, Komita Hevkariya Rêxistinên Kurdistanî Yê Siyasetî Swêdê bî zîmanê swêdî, kurdi û bî yê tirkî bî hezaran belavok belav kîr. Komitê di derbarê bûyer û kîrînên rejîma Îraqê de Koma Netawan, Xaç Sor, Amnesty, Parlamentoya Swêdê û hemû partî û rêxistinên Swêdê û yê biyani yê ku li Swê-

dê ne, wan agahdar û serwest kîr. Jî wan re name û belavokan bî rêkîr. Alikarî û pîştgiriya wan xwest. Jî wan hemûyan protestokîrîna rejîma Îraqê ya nijadperest daxwaz kîr. Komitê, di name û belavokên xwe de, bî kurtayî daxwazên xwe weha rêz û berpêş kîr:

"* Jî bo bikaranîna çekên kimyewî divê rejîma Îraqê bêt protestokîrîn; * Koma Nete-wan, jî bo bûyera ha komîsyoneke saz bike, bişeyne Kurdistanê û kiryarên rejîma Îraqê di cih de bîbine; * Jî 1000 kesî bêtîr birindarên çekên kimyewî hene; divê ew di nex-

weşxanên Ewropayê de bînderman kîrîn; * Valakîrîna 240 gundên kurdan bêt rawestandin."

Komitê di roja 28 ê Gulanê de li bajarê Stockholmê, li dij van kîrînên rejîma Îraqê, meş û mitingek pêk ani. Di mitingê de, bî swêdî û kurdi axaftin hat kîrîn. Qasi 850 kesî meşdarê meş û mitingê bûn. Giringiya vê meş û mitingê yek jê ev bû, ku cara yekem di bin inisiyativa hêzên siyasetî de hemû hêz û rêxistinên demokratîk bî hev re bî awekî gîrsî civîyan û meşîyan.

Nûçegihanê Stockholmê

Baştarafî sayfa 1'de NATO

belli ölçüde kullanılıyor. Konya'nın da NATO'nun "Alçak Uçuş Eğitim Merkezi" yeri olarak seçilmesi Türk halkı için de büyük bir felaket olacaktır.

Faşist Türk devleti, bir milyonluk ordusuyla, polisiyle, ajan ve milis örgütlenmesiyle ha bire Kürdistan'a saldırıyor. Bu da yetmiyormuş gibi, emperyalist ve gerici devletlerin uluslararası saldırı örgütü olan NATO ile birlikte Kürdistan'ı hedef seçiyor. Niçin ve neden? Çünkü bugün Kürdistan ulusal demokratik hareketi, yapısında taşıdığı zaafllara ve dağınıklığına rağmen, yeni

boyutlar kazanmış ve uluslararası platformlarda yer edinmiştir. Kürt ve Kürdistan sorunu dünya devletlerinin ve uluslararası kuruluşların gündeminden düşmüyor. Bu durum Ortadoğu'da güçler dengesini etkiliyor. Kürdistan sorunu Ortadoğu haritasını değiştirecek ve güçler dengesini altüst edecek bir konuma sahiptir. Bu nedenle emperyalizmin, sömürgeci ülkelerin ve özellikle Türkiye'nin rüyalarını kaçırıyor. Türkiye, Osmanlıdan kendisine miras kalan Kürdistan gibi zengin bir sömürgesini kaybetmek istemiyor. Bu uğurda tüm imkanlarını seferber ediyor.

Emeryalist ülkeler de, Kürdistan'da gelişen mücadelenin sömürgecilikle birlikte gericiğe ve emperyalizme darbe indireceğinin bilincinde olarak, NATO Güney Kana-dının 'Güvenilir' üyesi olan müttefikğine her türlü olanağı sunuyor.

Ancak, ulusal kurtuluş mücadelesi tarihi şunu göstermektedir ki, ne sömürgeci Türk devleti, ne onun ordusu ve ne de NATO'nun Çevik Kuvvetleri Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesini durduramayacaktır. Dün Vietnam'da, Angola'da, Küba, Nikaragua vb. ülkelerde olduğu gibi Kürdistan'da da kazanan, direnen

halk olacak. Kuşkusuz Kürt halkı faşist Türk ordusuna, onun müttefikleri emperyalizme ve saldırı gücü olan NATO'ya gerekli dersi verecektir. Kürt peşmergeleri bugün, ulusal kurtuluş savaşlarının zengin deneyimlerine kendi savaşımından çıkardığı dersleri de katarak, belli bir bilgi birikimiyle, ulusal kurtuluşunu zaferle taçlandırma yolunda ileri adımlar atmaktadır. Zaten sömürgecilerin ve onların müttefikleri olan emperyalistlerin korkusu bundandır. Ancak, "korkunun ecele faydası yoktur." Zafer ezilen halkların, zafer Kürdistan halkının olacaktır.

İlk olarak tarihte, ortaçağ feodalizminin bağrında henüz oluşum halinde olan burjuvazinin tipik temsilcileri, meta üreticisi küçük zanaatçılarla, metaların alım satımında aracı görevi gören küçük tacirler görünüyor.

Zanaatçılar, herhangi bir malın yapımında uzmanlaşmış, bireysel emek harcayarak mal üreten, küçük üretici grubu oluşturunurken; **tacirler**, daha çok pazara uzak köylü üreticinin mallarını ucuza alıp, bunu pazarda pahalıya satarak ve bu yolla kazanç sağlayan kimselerden oluşurdu.

Başlangıçta üretimin düzeyi düşüktü. Özellikle tüketime yönelik bir üretim yapılyordu. Ayrıca meta değişimi de yok denecek kadar azdı. Zamanla kendi meslekleri alanında uzmanlaşan zanaatçıların elinde ürün fazlalığı görüldüncü, bu sefer metaların alım ve satımında aracı görevi gören tacirlerle birlikte pazarlar (panayırılar) ortaya çıktı. Bunun üzerine, fazla ürünleri olan sanatçılar, ürünlerini

kurulan bu pazarlarda satmaya başladılar. Buna bağlı olarak pazara uzak metaları alıp bunları pazarda satan tacirler de meta ticaretine katıldılar. Böylelikle pazar rekabeti doğdu ve gelişti. Bu giderek daha ziyade rakiplerini alt eden zanaatçı ve tacirlerin ellerinde sermayenin birikimine-birikmesine- yol açtı.

Sermayesi olan, bir yandan, iflas eden zanaatçı veya toprağından kovulmuş, işsiz insanları yanına, işçi olarak alarak, çalıştırmaya başlarken; bir yandan onları sömürerek sermayesini çoğaltıyor; öbür yandan küçük işletmesini genişleterek daha çok işçi çalıştırıp, daha çok kazanmanın yoluna gidiyordu. Böylece çalıştırılan işçilerin sömürülmesi yoluyla elde edilen artı-değerle küçük zanaatçı sermayesinde artış oldu. Bu süreçte, özellikle pazar rekabetine dayalı olarak "burjuvaların" bir kısmı gelişme gösterirken, bir kısmı da iflas ediyordu. . .

BURJUVAZİNİN ORTAYA ÇIKIŞI (I)

A.Xero

Bu dalgalanmalar kentlerde kurulan pazar alış-verişini genişleterek ticarete gelişme kazandırdı.

Bundan başka, fetih savaşları yoluyla ele geçirilen para ve kıymetli ganimet eşyaları da, bir yandan ticaret burjuvazisini ve bununla birlikte değişimin zorunlu yardımcısı olarak bankaları ortaya çıkarırken, öbür taraftan ülke pazarlarına aktarılan paralar pazar ticaretine daha bir yoğunluk kazandırdı. Böylece hem önce birikmiş sermayeler ve hem de ticarete kaydedilen ilerleme ile zanaatçılık artık yeterli görülüyordu.

Bu, giderek, yavaş yavaş zanaatçılıktan ticarete, ticaretten manüfaktüre geçişi sağladı.

Bu, üretici güçlerin gelişiminde ileri bir atılımdı, ticaret merkezleri yerini manüfaktür merkezlerine bıraktı. Dolayısıyla daha fazla işgücü ile hem üretimi ve hem de sermayeyi artırmak olanağı ortaya çıktı.

Böylelikle manüfaktür burjuvazisi feodal toplumun bağrında ortaya çıkıyor ve onunla birlikte proletaryanın ilk embriyonları da meydana geliyordu. Bu ücretli proletaryanın kapitalist sömürsüyle karakterize edilen yeni üretim ilişkilerinin başlangıcıdır.

Ortaya çıkan yeni üretim ilişkileri, üretici güçlerin gelişmesini kolaylaştırdığı gibi, kârı arttırarak sermayenin çoğalmasına ve giderek büyümesine yol açtı. Böylece, artık manüfaktür üretimin yerini, makina sanayi üretimi aldı.

K.Marks, iktisadi gelişmede manüfaktür üretiminden sanayi üretimine geçişi ve bununla birlikte modern burjuvazinin ortaya çıkışını Komünist Manifestoda şu şekilde dile getiriyor: ". . .Pazarlar durmaksızın büyümeye, talep durmaksızın

yükselmeye devam etti. Manüfaktür bile artık yeterli değildi. Bunun üzerine, buhar ve makine, sanai üretimini devrimcileştirdi. Manüfaktürün yerini dev modern sanai, sanayici orta sınıfın yerini, sanayici milyonerler, tüm sanayi ordularının önderleri modern burjuvazi oldu."

Burjuvazinin anti-feodal birliği ve savaşı

Kendiliğinden veya iktisadi gelişmenin bir ürünü olarak ortaya çıkan üretici güçler, feodal üretim ilişkilerinin dar kalıplarıyla çatışma içine girerek gelişmeleri dizginlendi.

Feodal sömür boyunduruğu altındaki köylülük, zoraki çalışmadan dolayı üretken olamıyordu. unun için tarıma dayalı olan üretim artış göstermiyordu. Yeni üretici güçler şehirlerde ortaya çıkarak geliştiler. Bir başka deyişle şehirlerde zanaatçıların emek üretkenliği büyüyecek köylü üretimini geride bıraktı.

Ne var ki, feodal sistem, kentlerde ortaya çıkan zanaatçı ekonominin gelişmesine karşı kapalıydı, zira emek üretkenliği ve işçi çalıştırma lonca tüzükleriyle sınırlandırıldığı için gelişmesi köstekleniyordu. Dolayısıyla gelişme gösteren kentsel üretim, feodal üretim ilişkileri tarafından engelleniyordu.

Aynı şekilde tacirin serbest ticaret yapması da çeşitli engellerle karşı karşıyaydı. Ticaret amacıyla tacir, aldığı bir malı feodal kapalı köy birimlerinden bir diğerine götürürken ağır gümrük vergileri ödemek zorunda bırakılıyor, hatta, bazen ticareti bile engelleniyordu. Bununla, kapalı köy birimleri, diğer bir deyişle feodal gümrük duvarları metanın dolaşımı önünde ve buna bağlı olarak pazarın gelişmesine karşı engel teşkil ediyordu.

İşte burjuvazinin ortaçağ temsilcileri olan zanaatçı ve tacirlerin feodal sistemle ortaya çıkan ekonomik-çıkarcı ilişkisi ilk kez bu şekilde başlamış oldu.

Buna karşı, 'burjuvalar' kendi gelişmelerini engelleyen feodal çitlere ve yasalara karşı ilk defa bu alanda protesto seslerini yükselterek 'özgürlük' ve 'eşitlik' sloganları temelinde mücadeleye atıldılar. Eğer burjuvazi feodal derebeyliği yıkarsa; özgürce ticaretini yapacak, metalarını istediği fiyata satacak ve istediği kadar sermaye edinecekti. Bütün bunların bilincinde olan burjuvalar, feodal-lerle ya da feodal sistemle ortaya çıkan ilişkilerinden ötürü çıkar birliği temelinde bir araya gelerek örgütlendiler. Partiler kurdular. İdeologları vasıtasıyla kendi ekonomik çıkarlarına uygun düşen fikirleri, yani felsefelerini, siyasetini kısaca ideolojisini inşa yoluna koyuldular. Ve böylece, feodalizme karşı örgütlü güçleriyle mücadeleye giriştiler.

Ancak, burjuvazi feodalizmi tek başına devirecek ve bunu başaracak güçte değildi. Feodal toplumda temel ilişkiler feodal toprak beyleriyle, geniş köylülük arasındaydı. Gene bu toplumun ekonomi dışı zor yoluyla en fazla baskı gören, ezilen ve horlanan sınıfı köylülerdi. Dolayısıyla feodal sistemin yıkılmasını en çok isteyen ve özgürlüğü en çok özleyen sınıf da köylülüktü. Ancak bu sınıfın örgütsüz ve dağınık oluşu, kendi aralarında dayanışmanın zayıflığı nedeniyle anti-feodal savaşın başında yönetici bir rol oynayabilecek durumu yoktu.

İşte burjuvazi, köylülerle feodaller arasındaki ilişkiden yararlanarak, köylülerin çıkarlarını kendi çıkarlarıyla bütünleştirme yolunu tuttu. Köylülerden daha örgütlü olan burjuvazi, onların istemlerine seslenip, toprak sorununa el atarak reformlardan söz etti. Kiliseye kafa tuttu; çünkü kilisenin toprak sahipliği

Devamı sayfa 12'de

Baştarafı Sayfa 1'de

ların, sunduğu yeni olanakları doğru değerlendirmek ve biriktirdiği sorunları ayıklamak; eksiklerimizi, yetmezliklerimizi bilince çıkarmak; kısaca geride bıraktığımız bir yılı eleştiri süzgecinden geçirmek gerekiyor. Hem bu, yeni dönemin öne çıkardığı görevleri etkin bir şekilde omuzlayabilmek ve sürece hükmetmek bakımından da gerekli, hatta zorunludur.

Bilindiği gibi TSK, birlik geleneğinin son derece zayıf olduğu bir ortamda ortaya çıktı. Ve Kürdistan işçi sınıfının devrimci ilkelerde birliğini sağlamayı önüne hedef olarak koydu. Açık ki bu, aynı zamanda işçi sınıfının ideolojik-politik ve örgütsel öncülüğüne soyunmak demektir. İşçi sınıfının öncülüğü ise, öncelikle ideolojik-politik öncülüğü zorunlu kılıyordu. Ayrıca ideolojik öncülüğün elde edilmesinde, nesnel durumumuz itibarıyla, "Birlik Deklerasyonu"nda ifade-sini bulan ideolojik birliğin geliştirilmesi ve sağlamlaştırılması noktasında işe başlamak gerekiyordu. Geride bırakılan bir yıl içinde, bu, büyük ölçüde yapıldı, yapılıyor. Ne ki bu, ideolojik üstünlüğün kendisi değil, onun sadece önemli bir parçasıdır. İdeolojik üstünlüğün elde edilmesi ideoloji ve politika alanıyla ilgili her konuda yetkinleşmeyi ve bir anlamda ideolojik sürece hükmetmeyi öngörür.

Hiç kuşku yok ki, teorik tezlerimizin bilimselliği, doyuruculuğu ve açıklığı daha şimdiden aştığımız çıkırın etkinliğini artırıyor. Toplumsal pratiğin öne çıkardığı sorunlara getirdiğimiz teorik çözümlemelerin doğruluğu, sözkonusu etkinliğin günbe gün gelişmesi için elverişli koşullar yaratıyor. İdeolojik üstünlüğün elde edilmesinde yararlanabilecek önemli olanaklar sunuyor. Merkez Organımız **Hêviya Gel'** in, teknik eksiklere ve aksamalara rağmen devrimci yurt-sever çevrelerde saygınlık kazanması ve aranan bir yayın organı haline gelmesi bunu gösteriyor. Ancak ideolojik yetkinleşme olayını, bununla sınırlandırmamak; Örgütte, araştırma ruhu ve tartışma düzeyinin gelişkinliğine ve eğitim sorununda katedilen mesafeye de bakmak gerekir. Hatırlanacağı üzere hareketimiz, Kuruluşuyla birlikte bu konuda da, tüm organ ve üyelerinin önüne somut hedefler koymuştu. Ayrıca bu doğrultuda belli adımlar da atıldı. Örneğin, kadro sıkıntısına ve diğer sayısız güçlüklerle rağmen, askeri ve siyasi eğitime başlandı. Örgütümüzün yetkin ve kalıcı bir okula kavuşturulması hazırlıkları sürüyor. Kadroların araştırma ve tartışma ruhunu geliştirmek için Merkez Organımıza gönderilen yazı ve haberlerin yayınlamasına özen gösteriliyor. Ama atılan adımlara, gösterilen duyarlılığa ve harcanan çabalara rağmen, henüz örgütsel yapıda ve yakın sempatican halkalar arasında görülen hazır rüşete beklentileri tümüyle kırlamadı. Tembellik, uyuşukluk tam anlamıyla yok edilemedi. Sürecin bizden istediği özverinin dahada yaygınlaştırılması başırlamadı. **Hêviya Gel** temelinde yapılması öngörülen eğitim çalışmaları özellikle Avrupa'nın bazı birimlerinde yapılmadı ya da "yapılamadı". Dolayısıyla teorik tezlerimizin tartışılmasındaki katılım arttırılamadı, Merkez Organı ile yığınlar arasında örölmesi gereken bağlar zayıf kaldı ve politik duyarlılık istenen düzeye ulaştırılamadı. Bu ve diğer bazı eksikler, ideolojik-politik gelişme sürecimizin 2. yılına devrettiği ciddi zaaflardır. Ancak zaaflarına açık yüreklilikle dikkatları çeken Hareketimiz, temel tezleri ve güncel teorik çözümlemelerinden aldığı güçle 2.yılda sözkonusu zaafalarını aşarak, ideolojik üstünlüğün zorunlu kıldığı yetkinleşmeyi başaracak ve bunu 1.Kongresiyle taçlandıracaktır. Ancak ideolojik sürece hükmetmemiz de, yalnız başına yeterli değildir. Çünkü doğru devrimci bir çizginin saptanmasından

sonra, zaferi belirleyen esas unsur örgütsel çalışmanın kendisidir. Ve bunun, teorik çalışmanın önemini küçümsemek, teori ve pratiğin birliğini yadsımak anlamına gelmediği açıktır. Kaldı ki, teori ve pratiğin mücadele sürecindeki işlevleri, koşullara göre değişebilir. Hatta "pek çok kez, önce pratik, sonra teori" gelebilir. Özellikle sömürge ve bağımlı ülkelerin devrimci mücadele deneyimleri, bunun zengin örnekleriyle doludur. Ülkemiz Kürdistan'da da, böyle bir süreç yaşanıyor. Onlarca yıldır kof dergicilikleriyle övünenlerin, arpa boyu mesafe alamamaları da, bir bakıma bunu gösteriyor. Bu nesnel gerçekliği iyi kavramak gerekiyor.

İşte Hareketimiz, daha işin başındayken yığınların, kimin ne dediğine değil, ne yapmak istediğine, daha doğrusu ne yaptığını görmekle, sürecin bu karakteristik özelliğini kavradı. Ve teorik görevlerin yanısıra özellikle pratiğin önceliğine önemverdi. Kadrosal gücünün ezici çoğunluğunu, pratik faaliyetin esas alanına, yani ülke zeminine yöneltti. Cesur kararlar aldı. Hatta, çapına göre büyüklüğü yadsınamıyacak tarihsel adımlar attı. Atılan adımların, mücadele hattımıza sempati duyan bazı çevreleri ürktüğü, Avrupa'daki bazı birimlerimizin çalışma düzenini olumsuz yönde etkilediği, sıkıntılarımızı arttırdığı, yapısal zaaflarımızı daha bir açığa çıkardığı ve bazı yapay sorunlara neden olduğu doğrudur. Bunları gizlemenin ya da ancak ve ancak devele kulak sayılabilen bu tip sorunlar karşısında endişeye kapılmanın anlamı yoktur. Hem açıklık, sorunları kaynağında kurutmak ve Avrupa metropollerinde bu işlerin dedikodusunu üretmekle meşgul olan reformist güçlerin maskesini düşürmek için de gereklidir.

Kaldı ki, mücadelenin olduğu yerde, sorunların olması doğal ve hatta kaçınılmazdır. Doğal olmayan, bu ve benzeri sorunlara bakıp karamsarlığa, idealizme saplanmaktır. Dahası bir yıllık pratik faaliyetlerimizin sunduğu kazanımları ve elde edilen yeni mevzileri görmemektir. Bunların örgütümüz açısından anlam ve önemini kavramamaktır. Oysa buna mahal yok. Çünkü bir yıllık polit yaşam, buraya kadar sıraladığımız yetmezliklerin, zaafların ve eksiklerin yanında yaşadığımız dönemin çetin koşulları içinde bir yılda kaydedilmesi kolay olmayan ciddi ideolojik ve pratik gelişmelerle doludur. Sadece ülke içinde taze kan almaya başlamamıza, dar propağanda çevrelerini aşma ve yığınlara seslenme aşamasına gelmiş olmamıza bakıp, örgütsel gelişmemizin boyutlarını kavramak mümkündür.

Ama savaşımızda karamsarlığa ve idealizme yer olmadığı gibi, şarlatanlığa da yer yoktur. Kürdistan'da yaşanan süreç, örgütümüzün ideolojik-politik ve örgütsel alanda sağladığı önemli gelişmelerin ötesinde, omuzlanması çok daha zor olan ağır görev ve sorumluluklar dayatıyor. Diğer bir değişle katettiğimiz mesafe, hala yığınların alternatif arayışlarına yanıt oluşturmaya yetmiyor. Ulusal kurtuluşçu güçlerin birlikte sözkonusu görevleri üstlenmeleri ise, bir süreç sorunu olarak önümüzde duruyor. Kısaca, bir yılı geride bırakarak yarıladığımız çetin süreç, derinleşerek devam ediyor ve yeni görevler öne çıkarıyor. Bu yeni görevlerin omuzlanması ise, mücadelemiz açısından yeni bir dönemin kapılarını aralamayı, yani daha değişik, daha etkin mücadele araçlarıyla yığınlara seslenmeyi, topyekün halkımıza dayatılan soykırım savaşına karşı sömürgeci-faşist çarkın hayat damarlarına yönelerek kitlelere güven vermeyi ve Türk sömürgeciliğinin çöküş sürecini hızlandırmayı gerektiriyor.

O halde, 2.yılda kendisini dayatan tarihsel görev, zaaf, eksik ve yetersizliklerimizin kaynağına inerek onları süratle aşmak; ileri, daha ileri atılarak yeni dönemin kapılarını aralamak üzerinde yoğunlaşmaktır.

Türkiye'de demokrat olmanın asgari ölçütü

KÜRT ULUSUNUN HAKLI SAVAŞINI DESTEKLEMektir

Yezda Amedi

Bugün Türkiye'de yıllarca demokrasi ve demokratlık adına ocakta kül bırakmayan nice muhteşem' ve meşhur' politikacı, sendikacı, bilimadamı sanatçı ve yazar-çizer var. Bunların demokrasi anlayışları ve buna bağlı savaşım-ları gelip Kürt ulusal sorununa takıldığında, kimileri, hemen fitreyip kendilerine geliyorlar'. O zaman damarlarındaki asil kanda mevcut bulunan' Türk şuur ve gururu bilimselliği', demokratlığı bir kenara itiyor; Türk burjuvazisinin sömürgeci politikasına dört elle sarılıyorlar. Burjuvazinin sömürgeci ve ırkçı politikasına kılıf bulmak için her türlü demagoji metodlarına başvurmaktan geri kalmıyorlar. Kimileri de sus-pus olup köşelerine çekiliyorlar. Bu pısırik ve korkak kesim, özel konuşmalarında, "kardeşim ben Kürt meselesine karşı değilim, gerçekten bu zor ve bela bir mesele. . . Dostuma doğrusunu söyleyeyim, ben yıllarca zıندانlarda kalıp çürümek istemiyorum. ." ve benzeri laflar ederler, daha doğrusu günah çıkarırlar.

Bu ikinci anlayış en az birincisi kadar tehlikeli ve sahtedir. Bu bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın' diyen mantığın ürünüdür. Ve bu teslimiyetçi anlayışın demokratlıkla, ilericilikle ilgisi yoktur. Olamaz da. Sınıflı toplumların doğuşundan bugüne değin, hiçbir zaman, egemen sınıfın yöneticileri kendi rızalarıyla demokrasiyi peşkeş çekmemişlerdir. Her zaman dönemin ilerici-demokrat kesimleri çetin bir mücadele vererek ve bu uğurda kan dökerek ilerlemişlerdir. Bu gerçeği göz önüne alarak, yukarıda bahsini ettiğimiz kesimlerin niteliğini kavramak için demokratlığın ölçütü nedir? diye sormak gerek.

Bilindiği gibi demokrasi, Yunanca kökenli iki ayrı keli-

meden oluşan, tarihsel ve toplumsal özelliği olan siyasi içerikli bir kavramdır. **demos'** halk, **kratos'** egemenlik anlamına gelir. Yani demokrasi halk egemenliği demektir. Demokrasi eski Yunanistan'dan günümüze değin biçim ve içerik olarak değişik evreler geçirerek, her yönüyle olgunlaşıp zenginleşmiştir. Tarihi süreç içinde oluşan toplumsal yapılarda döneme özgü değişik demokrasi anlayışları oluştu. Burjuva ve sosyalist demokrasi, sınıfsal ve tarihsel yapılarına özgü birbirlerinden ayrı anlayışlar ve politikalar oluşturdu.

Sosyalist demokrasilerle yönetilen ülkeleri bir yana bırakırsak; günümüzde burjuva demokrasisiyle yönetilen birçok kapitalist ülkede dahi, sınırlı da olsa, düşünce ve örgütlenme özgürlüklerini içeren prensipleri, anayasalarına geçirmişler ve pratikte de bunu (biçimsel de olsa) uygulama zorunluluğu duyuyorlar. Bu tür kapitalist ülkelerde demokrasi güçleri, demokrasi prensiplerinin yaşama geçirilmesi ve geliştirilmesi doğrultusunda yoğun bir savaşım vermektedirler. Bu uğraş ve savaşımında demokrat kişi ve güçler tüm zorluk ve baskılara rağmen savaşım sürdürüyorlar. Bugün kullandıkları hakların çetin bir mücadele sonunda kazanıldığını biliyor ve onu korumak ve geliştirmek için hak verilmez alınır' yasaının, gelişmiş kapitalist ülkeler için de geçerli olduğunun bilincinde olarak mücadelesini sürdürüyorlar. Demokratlığın görevi, gereği ve özelliği de budur.

Bundan hareketle, bu gün Türkiye'de demokrat olmanın asgari ölçütü yalnız Kürt ulusunun varlığını kabullenmek değildir. Demokratlığın, insanlığın ve bilimselliğin bir gereği olarak, 'başka ulusu ezen bir ulusun özgür

olamayacağı' gerçeği göz önünde bulundurularak, Kürt halkının emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı sürdürdüğü haklı savaşı olanaklar ölçüsünde desteklemektir. Dayanışma içine girmektedir. Bunun en somut örneklerini Fransız, İngiliz ve Amerikalı demokrat-ilericileri vermediler mi? Bunlar kendi sömürgeci devlet politikalarına karşı az mı mücadele verdiler? Bunlar daha dündü; tarihi sürece gömülmediler ki unutulsun. Günümüz Türkiye'sinde, Kürt ulusunun varlığını kabullenmeyen, ikircimsiz ve çekinmeden O'nun ulusal kurtuluş mücadelesini desteklemeyen örgüt veya kişiler burjuva anlamda bile, ne demokrat sayılabilir ve ne de demokrasi savaşımından yana tavırları olabilir. Kürt ulusunun ulusal demokratik istemlerini dışlayan görüş ve buna bağlı pratik eylemler, ne ad altında olursa olsun, özünde sömürgeci Türk devletinin, bugüne değin zorla egemen kıldığı resmi Kemalist görüşün değişik kılıf ve yöntemlerinden başka birşey değildir.

Kürt ulusunun ulusal demokratik haklarını programlaştırıp hedeflemeyen ve pratikte bu doğrultuda mücadele vermeyen, Sosyalist, ilerici, demokrat adlarını taşıyan örgüt, parti, cephe ve birlikler, özünde demokrat olamazlar. Bu kural kendi çalışma alanları çerçevesinde, sendikalar, memur, öğrenci, öğretmen, Barolar, barış ve esnaf örgütleri için de geçerlidir. Çünkü bu kuruluşlar, yapıları gereği, ekonomik ve demokratik mücadeleyi birlikte yürütmek zorundalar. Demokratik mücadelede işlevlerini yerine getirirken, Türk devletinin sömürgeci karakterini gözardı etmemelidirler. Kürt ulusunun ulusal demokratik hakları çözüm bulmadıkça, Türkiye işçi sını-

fının ve emekçilerinin kendi özgürlüklerine kavuşamayacaklarını kavramalıdır. Yoksa, 15 milyon insanın varlığını kabullenmeyen, O'nu her türlü ulusal demokratik haklarını dışlayarak verilen mücadeleye demokrasi mücadelesi denemez ve bu şöven düşüncelerle hareket eden insanlara da demokrat denilemez.

Bu konuda Kürdistanlı örgüt ve aydınlarına iki şıklı bir görev düşüyor: Birincisi; Türkiye'de demokratlık ve ilerici maskesi altında ırkçı kemalist örgüt ve kişileri teşhir etmek, onların sahte demokratlık ve ilerici olduklarını kitleler nezdinde açığa çıkarmak için yoğun bir propaganda yürütmek; Çekingen, ikircimli Türk aydın ve ilericilerine, demokratlığın onlara yüklemiş olduğu görev ve sorumluluğu hatırlatmak ve bu konuda ileri adım atmalarını sağlayacak diyaloglar geliştirmek. . . İsmail Beşikçi gibi namuslu Türk aydın, bilim adamı ve demokratları çoğaldıkça, Kürt halkının ulusal demokratik haklar uğruna vermiş olduğu haklı mücadele, Türkiye'deki emekçi kesim içerisinde daha bir anlaşılır olacak ve dostlar kazanacaktır. Sömürgeci devletin şöven politikası, halkları birbirine düşman etmeye yetmeyecektir. Sömürgeci politika içten içe zayıflıyacaktır.

İkincisi; uluslararası platformlarda, Türkiye ya da Türkiye-eli ilerici-demokrat örgüt ve kurumlar adına platformlara katılanları, Kürdistan sorununda açık görüş belirtmeleri için, onları zorlamak ve bu konuda ikircimli davrananların sahte demokratlık ve ilerici maskelerini düşürmek gerekiyor. Uluslararası platformlarda, Türkiye'de Kürt ulusunun ulusal demokratik

Devamı sayfa 15'te

KÜRDİSTAN'DA KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ

-IV-

Kürdistan'da tarım, başlıca sektör durumaundadır. 1978 yılı verilerine göre Kürdistan'da tarımın, gayrisafi hasılanın sektörel dağılımındaki payı % 47.3'tür.(1) Bu oranın içinde, tarla tarımının yanısıra hayvancılık da önemli bir yer tutuyor. Konumuz içinde yeri geldikçe bunu göreceğiz.

Tarımda kapitalizmin gelişme biçimini ve düzeyini saptamak, ülkemiz devrimi bakımından özellikle önemlidir. Çünkü sınıfların mevzilendirilmesinde, ittifaklar meselesinde köylülüğün, yerli yerine oturtulması hayati bir öneme sahiptir. Köylülüğün farklılaşması olayı ise, doğrudan doğruya kapitalizmin gelişmesine bağlıdır. Daha doğrusu onun ürünüdür. Bu bakımdan, farklılaşma olayını, Kürdistan köylüsünü inim inim inlemeden kapitalist gelişme sürecinde; bu sürecin boyutlarını belirleyen üretim tekniğinin gelişmesinde, ticari tarımın büyümesinde ve bir bütün olarak köylülüğün farklılaşmasını karakterize eden diğer olgularda aramak gerekir.

Tarımda tekniğin gelişmesi ve yarattığı sonuçlar

Tarımda makinanın kullanılması, başlı başına kapitalist bir nitelik taşıyor. Çünkü "tarımda makinanın kullanımını doğuran ve bunu yaygınlaştıran etmen", bizatihi kapitalizmin kendisidir. Ancak bu bilimsel gerçek, makinanın girdiği her alanda ilkel tarım aletlerinin bir çırpıda yerlerini, modern tarım araçlarına terkeceği anlamına gelmez. Zira terke-
diş olayının, ülkenin özgül koşullarına ve ondan sonra da üreticinin kapitalist pazara bağımlılığına göre biçimlenen belirli tarihsel bir süreç izlemesi kaçınıl-

mazdır. Fakat bu, makinalı üretimin tarımsal yapıda yaratacağı değişimleri görmezlikten gelmeye ve daha da önemlisi, **değişim sürecini** geriye çekmeye gerekçe yapılamaz. Hem sözkonusu sürecin kendi dinamikleri, bu ve benzer idealist yaklaşımları, zorlamaları yadsır. Ki, aynı dinamikler, feodalizmden kapitalime geçişte de önemli unsurlar olarak işlev görürler.

Makinanın Kürdistan tarımına girişi, eskidir. Amacımız eskiye uzanmak değil. Buna gerek yok. Son yılların verilerine dayanarak **değişim sürecinin** neresinde olduğumuzu saptamak mümkündür. Zaten bizim için gerekli olan budur.(Çizelge-6)

Çizelge 6, Kürdistan tarımında kullanılan bazı ilkel ve modern tarım araçlarının belirli yıllara ait toplam sayılarını, artış ve eksilme yüzdeleri veriyor. Tarımımızın ilkel ve modern yanlarını, açık bir şekilde gözler önüne seriyor. Öyle ki, ilkel tarım aletleri, karasaban ve döğenin ayrı ayrı toplamalarını gösteren sayılarda, **sadece 1970-1980 yılları arasında**, sırasıyla % 46.8 ve % 51.2 gibi çok hızlı düşüşler gözlenirken; traktör ve harman makinalarının sayılarında, aynı on yıl içinde % 439.1 ve % 951.1; diğer modern araçların sayılarında ise, seçilen yıllar içinde % 127.5 ile % 512.5 arasında değişen korunmuş artışlar görülüyor. Bu da, tarımımızda, ilkel tarım aletlerinin tarihe karış-

Çizelge-6

Kürdistan'da kullanılan bazı tarım araçlarının durumu				
Tarım Araçları	1970 (sayı)	1975(sayı)	1980(sayı)	(+) ve (-) %
Karasaban	691.668	-	324.134	-46.8
Traktör	10.436	-	45.841	439.6
Hayvan Pulluğu	109.744	-	45.697	-41.6
Traktör Pulluğu	9.402	-	32.639	347.1
Döğen	536.669	-	247.788	-51.2
Harman Makinası	1.835	-	17.453	951.1
Biçerdöğeri	991	-	1.264	175.5
Pulverizatör	27.630	-	35.504	128.4
Mibzer	3.949	-	15.329	388.1
Motopomp	4.147	-	21.257	512.5
Krema Makinesi	-	23.972	101.225	118.5
Yayık	-	271.445	357.491	131.6

Hayvan ve traktör pulluklarının hesaplanmasında Hakkari ve Tunceli illeri dahil, 11 ile ait veriler esas alındı. Yayık rakamları makinalı ve makinasız yayıkları kapsıyor. 1-Pulluklar dışındaki veriler, 19 ile aittir. 2-Yurt Ansiklopedisi; DİE, ilgili yıllar Tar. Yapı Ve Üretim istatistiklerinden yararlanarak hesaplandı.

Çizelge-7

Türkiye ve Kürdistan'da traktör ve karasabanın kullanma durumu				
Alet-makina	Ülke	1970(sayı)	1980(sayı)	(+) ve (-) %
Karasaban	Türkiye	1.238.304	608.919	-49.1
Traktör	"	95.429	390.528	409.2
Karasaban	Kürdistan	691.668	324.134	-46.8
Traktör	"	10.436	45.841	439.6

1-Türkiye verilerine Kürdistan dahil değildir.
2-Yurt Ansiklopedisi ve çizelge 6'dan yararlanılarak hesaplandı.

Çizelge-8

Kürdistan'da işletme alanlarına göre makina kullanımı	
İş Alanı Büyüklüğü	Makina Kullanımı (%)
1-20	31.14
21-50	34.84
51-100	33.04
101-200	61.68
201-500	96.14
500-	64.06

Kaynak: Türkiye Tarımında Yapısal Değişme, O. Varlıer, DPT-1978

makla yüz yüze geldiğini ve bunların yerlerini alan modern tarım araçlarının değişim sürecine kesin damgasını vurduğunu bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor. Özellikle pullukların sayılarında, artış ve eksilme yüzdelерinde görülen değişmeler, bu bakımdan ilginçtir. Çünkü kapitalist tekniğe geçişi ifade eden hayvan pulluğu, 10 yıl içinde % 46.1 oranında büyük bir düşüş gösterirken; tarımda moder kapitalist tekniğin göstergelerinden biri olan traktör pulluğu, aynı süre içinde % 347.1 gibi hızlı bir artış gösteriyor. Kaldı ki, pullukları gösteren veriler, sadece 11 ile ait. Kürdistan'ın 19 ili göz önünde bulundurulduğunda, hayvan pulluğundaki düşüşün % 50'yi, traktör pulluğundaki artışın % 450'yi aşacağı açık.

Ancak tarım teknolojisindeki bu hızlı değişmeye rağmen, ilkel tarım aletlerinin yerlerini modern tarım araçlarına terketmeleri sürecini, geriye çekmek için kendilerini zorlayanlar, makinalaşmanın önemini yadsıyanlar var. Bu bakımdan, Çizelge 6'nın göze batırdığı dinamikleri, değişik yönleriyle irdelemek, sözkonusu süreci geriye çekmek isteyenlerin içine düştükleri açmazları daha bir bilince çıkarmak gerekiyor. Fakat asıl tartışma konumuza geçmeden önce, tarım araçlarındaki modernizasyon sürecini geriye çekmek isteyen bu aklı evellerin, sosyo-ekonomik yapının diğer sorunlarında olduğu gibi bu konuda da sarıldıkları "cankurtaran simidine" yani Türkiye ve Kürdistan'ın karşılaştırılması olayına değinmekte yarar var: (Çizelge-7)

Çizelge 7'deki veriler, ilk bakışta Kürdistan aleyhine bir önyargı taşıyor. Fakat böyle bir karşılaştırma olayında, herşeyden önce Türkiye'nin işlenen alan genişliğini ve daha da önemlisi gelişmişlik farkını gözönünde bulundurmak gerekiyor. Ama bu ve diğer faktörlere rağmen, eğer traktör ve karasaban ölçü olarak alınabilirse Çizelge 7, yine de bazı gerçekleri bilince çıkarıyor: Kürdistan'da tarım araçlarının modernizasyon sürecinin hızı, Türkiye'ninkinden ileridir. Ve 1980'de Kürdistan'da tarım araçlarındaki modernizasyon derecesi, 1970 Türkiye'sinden çok daha yüksektir.

Yine traktör ve karasabanın sayısal yoğunluğu, traktörün belli ellerde toplanması ve onun "tarım dışı işlerde kullanılması" üzerine ikame edilen "tez"ler de, gerçekçi olmaktan uzaktır. Çünkü traktörün zengin köylülük ve büyük toprak sahiplerinin elinde yoğunlaşması, Kürdistan'daki toprak temerküzüne

bağlı bir olaydır ve doğaldır. İkincisi, elbette ki traktör ve karasabanın sayısal yoğunlukları, tek başlarına belirleyici olamamakla birlikte önemlidir. Fakat daha da önemlisi, onların sürüm güçleri ve kullanılma durumlarıdır. Örneğin N.Yalman, İ.Beşikçi ve İ.Cem'in, birleştikleri şu tesbit bu bakımdan ilginçtir:

"Güçlü bir traktör, Diyarbakır yakınlarındaki geniş ovalarda yaklaşık olarak (bir yılda-HG) 10.000 dönüm sürebilir." (2)

Kuşkusuz bu rakamı, Kürdistan'ın geneli için veri olarak aldığımızda pek gerçekçi sonuçlara varamayız. Ne var ki, Bir traktörün sürüm gücü 5.000 dönüm kabul edilse bile, makinalaşmanın tarımımızdaki hakimiyeti tartışma götürmez. Kaldı ki, makinalı üretim düzeyini, daha somut verilerle izah etmek mümkündür: (Çizelge 8)

Önce şunu belirtelim ki, Çizelge 8, birçok şeyi birlikte gözler önüne seriyor. Ne ki, sorunun değişik boyutlarını bir arada irdeleme olanağımız yok. Bu nedenle, biz burada sorunun, köylülüğün sınıfsal yapısını ilgilendiren boyutunu, daha ilerde incelemek üzere şimdilik bir yana bırakmak; makinalı üretimin, Kürdistan tarımındaki etkinliğini saptamaya çalışmak durumundayız.

Çizelge 8'de görüldüğü gibi, 101 ile 500 ve daha fazla dönüm toprağı işleyen işletme alanlarında, makina kullanma oranı %73.9'dur. Aynı işletme alanları ise, 1973 yılı verilerine göre (Bak, çizelge 1), Kür-

distan'da işlenen toprağın % 71'ini oluşturuyor. Buna göre, Kürdistan'da işlenen toprağın % 71'inde makina kullanma oranı % 73.9; geriye kalan tarım alanının % 29'unda ise bu oran % 33 oluyor. Hem bu, 1973 ve 1978 verilerinin ortaya koyduğu bir sonuçtur. 1973 yılından buyana toprak temerküzünün ve 1978'den sonra da makinalaşmanın, işlenen toplam alan içinde makina kullanma oranını daha da yükselttiğini de hesaba katmak gerekir.

Ki elde edilen bu sonuç, kaç traktörün "tarım dışı işlerde" çalıştırıldığı "tartışmasını" da gereksiz kılıyor. Çünkü tartışma konumuz "kış işsizliği" ve bunun nedenleri değil, toprağın ne ile işlendiğinin bilince çıkarılmasıdır. Traktörün "tarım dışı işlerde" kullanılması ise, özünde tarımdaki çalışma dönemi ile üretim zamanı arasındaki uygunsuzluğun ürünüdür. Ve kapitalizmin gelişmişliğine göre değişir. (3) Kürdistan'da kapitalizmin çarpıklığı, sömürü sürecinin niteliği ve doğa koşulları dikkate alınır, traktörün "tarım dışı işlerde" çalıştırılması kaçınılmazdır. Ayrıca doğaldır da.

Teknolojik gelişmede ara girdiler

Tarımda ilkel çiftlik yöntemlerinden kapitalist çiftlik sistemine geçişle birlikte, ara girdilerin önemi de artar. Kimyasal gübre, tarım ilaçları, sinai yem, tohum ve fidelerden yararlanma ve modern sula-

ma gelişir. Tarımımızın karakteristik özelliklerine rağmen, ara girdilerin kullanımında bu gelişmeyi görmek mümkündür. Örneğin tohum ve fidelerden yararlanma oldukça yaygındır. Kürdistan'ın tohum gereksinimi büyük ölçüde, yine ülkede bulunan Ceylencepınar, Iğdır, Alpaslan, Ceyhan, Maraş, Sultansuyu, Ulaş, Hafik ve Altındere Devlet üretim çiftlikleri tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca tarım ilaçlarının kullanılmasında, hayvanların hastalıklara karşı korunmasında ve sinai yem üretiminde, yeterli olmamakla birlikte, önemli gelişmeler var. Özellikle önemli bir ara girdi olan kimyasal gübranın **artış hızı**, bu bakımdan ilginçtir: (Çizelge-9)

Çizelge-9

Kürdistan'da yıllara göre kimyasal gübre kullanımı (Ton)					
Gübre Cinsi	1965	1970	65-70 (-) %	1980	70-80 (-) %
Azotlu Güb.	12261	112910	920.8	516680	457.6
Fosforlu "	12481	82039	657.3	378516	457.7
Toplam *	24742	195299	789.3	896906	457.6

* 1965 Yılı verilerinde, iki ile ait rakamlar, 1963 verileridir.
 1-Potaslı gübre toplamı içinde gösterilmiştir.
 2-Hesaplama Tunceli ve Hakkari dahil, 17 ile ait veriler esas alındı.
 3-Yurt Ansiklopedisi, ilgili yıllar Tar. Yapı Ve Üre.İsta. yararlanıldı.

Çizelge 9'da görüldüğü gibi kimyasal gübre kullanımı, 1965-1970 arasında % 789.3, 1970-1980 yılları içinde de % 457.6 oranında çok yüksek bir artış gösteriyor. Ancak Kürdistan'da toplam ekili alan dikkate alındığında, aynı çizelgede görülen miktar yoğunluğunun düşük olduğu tartışma götürmüyor. Kuşkusuz bu nedensiz değil. Ve bunu sadece, tarımsal ara girdilerde 70'li yıllara kadar var olan metropoldeki genel gerilikle de izah etmek olanaksızdır. Çünkü sorunu, ülkede yapılan ziraatın durumu, kapitalizmin gelişme özellikleri ve sömürü mekanizmasının niteliği ile birlikte ele almak gerekir. Ayrıca girdi yoğunluğu, diğer faktörlerin yanısıra bizzat girdilerin birbirlerine de bağlıdır. Ve baraj, sulama kanalları, su bentleri vb. bazı alt yapı yatırımları ve devlet desteği gerektirir. Örneğin, bugünkü düzeyiyle, bir bakıma, kuru ziraatın yapıldığı bir tarım ülkesi sayılan Kürdistan'da gübrenin, sulu tarım, bahçe vb. alanları dışında kullanılması verimliliği pek arttırmaz. Hatta zararlı da olabilir. Yerleşik halk tabiriyle "ürünü yakar". Yani gübreleme ancak, sulama ile birlikte yürütülebileceği zaman istenen verimi verir. Buna bağlı olarak önemi artan bir ihtiyaç halini alır. Zaten Kürdistan tarımında nadasın, **önemli bir girdi işlevi** görmesi bundandır.(4) Örneğin 1979 verilerine göre, Kürdistan'da nadas oranı %38.8'dir. Türkiye'de ise, bu oran % 33.5'tir.

Diğer yandan Kürdistan'da toprağın hızla belli ellerde toplanması, büyük işletmelerin sürekli genişleyen ekim alanlarından yararlanmaları, kır egemenleri için, "toprak tasarruf eden teknoloji"nin yoğun bir biçimde kullanılmasını karlı bir iş olmaktan çıkıyor.(5) Yani büyük toprak sahipleri, daha fazla toprak işlemeyi, daha fazla girdi kullanmaya tercih ediyorlar. Bu da ülke tarımında kullanı-

Çizelge-10

Toprak temerküzü ve aşırı toprak kullanımı			
Bölgeler	Top. Temerküz Oranı	Aşırı Top. Kul. Endeksi	
Karadeniz	0.1034	100.19	
Ege-Marmara	0.4885	101.94	
Akdeniz	0.6689	110.64	
Doğuanadolu	0.7865	163.87	
Ortaanadolu	0.8799	169.39	

Kaynak: D. Miller, İ. Çetin "Land and Man in Rural Turkey", AID DİS. Paper, No 20 Ank. 1974; aktaran G. Kazgan, Tarım ve Gelişme.

lan bazı ara girdilerin miktarını doğrudan etkileyen diğer önemli bir faktör oluyor. Toprak temerküzü ile aşırı toprak kullanımı arasındaki "yakın ilişki" de, bunu gösteriyor:(Çizelge-10)

Açık ki, toprak egemenliğinin bu denli, geriliği yapısında besler. Ve bu, kendi şartları içinde doğal, hatta kaçınılmazdır. Doğal olmayan, bu ve diğer geriliklerin, kapitalizmle bağdaşmayacağı savıyla ortaya çıkmaktadır. Dahası bunları veri olarak kullanıp tarımımızda kapitalizmin hakimiyetini yadsımaya çalışmaktır. Kaldı ki, diğerlerinde olduğu gibi, aldığımız gübre örneğinde de, üretici aleyhine işleyen faktör fiyatlarını, talebin yeterince karşılanmamasını, aracı ve tefeci vurgunlarını da hesaba katmak gerekiyor. Çünkü bunlar da, yoğunluğu etkileyen faktörlerdir.

Makinalaşmanın anlam ve önemi

Makineleşmenin tarımımız açısından anlam ve önemini kavrayabilmek için, öncelikle makineleşme olgusunun yarattığı sonuçlara bakmak gerekir. Ancak sözkonusu sonuçları tek tek irdelemeden önce, Keyder'in Diyarbakır yöresinde yaptığı incelemenin birkaç

pasajını birlikte okumakta yarar var:

"Bismil ilçesine bağlı A köyü, Şeyh Sait isyanı'ndan sonra toplumsal yapısı sarsılmış olan eski bir aşiret yerleşmesidir. Aynı zamanda aşiret reisi olan toprak ağası kısa süreli bir sürgünden sonra, dönüşünde bütün köy topraklarını kendi adına tapulamayı başardı. 1950'lere kadar topraklar, köyde yaşayan her ailenin aşağı yukarı eşit büyüklükte parçaları işlediği ortakçılık yöntemiyle işleniyordu. Genellikle ürünün % 80'ine dek çıkabilen "aynı rant"a, aganın topraklarında "angarya" türü bir çalışma da ekleniyordu. 1950'lerin başlarında ticarileşmenin yayılması ve yeni ekim alanlarının açılmaya başlamasıyla birlikte, aga daha önce köyün ortak malı olan merayı kendi özel mülküne kattı. Aynı zamanda traktör kullanımının başlamasıyla birlikte, emek-rant ilişkisi ortadan kalkmaya yüz tuttu. Tarla açma akımlarının ilki, 1950'lerin son dönemine rastlar. Aganın ortakçılara verdiği toprak miktarını azaltması bir bölüm ailenin de köyü terketmek zorunda kalmasıyla sonuçlandı.

"Makineleşme, toprak kapatmaları ve aga ile köylü arasındaki çelişkiler 1960'larda artan bir ivme kazandı. Çelişkiler karşın, aga yavaş yavaş toprakla-

rı ele geçirmeyi başardı. Günümüzde 12 traktörü ve 2 biçerdöveri olan aga köyün bütün topraklarını kendi çiftliği içine katmaktadır. Bununla birlikte çelişkiler o derece yoğunlaşmıştır ki, aga zor kullanmakta, buna karşın aileler köyü hemen terketmemektedirler. Öyle ki, ailelerin göç etmelerini sağlayabilmek için aga, önemli miktarda para ödemek zorunda kalmaktadır. Nitekim, 1979'da 20 aile bu yolu seçmiştir. Aga, köyde kalan ailelerden kendisi için zararlı bulduğu ve köyden gitmelerini istediği 50'sine toprak kiralamayı redetmiştir. Bunların dışında kalan öteki aileler ancak geçimlerini sağlayabilecek büyüklükte toprak kiralayabilmekte ve ürünün % 10'unu agaya "aynirant" olarak vermektedirler. Aga 30 aileyi de şöför, tamirci, hizmetçi olarak sürekli yanında çalıştırmaktadır.

"Bu derecede makineleşme ve kapitalleşme oldukça yenidir. Aga ancak 1970 yılında bir sulama projesine yatırım yapmıştır. Böylece, her ne kadar teknolojik değişim tamamlanmışsa da, henüz kapatılabilecek hayli toprak vardır."

"Aga, yavaş yavaş tütün ve pamuğa kaymaktaysa da, hala büyük ölçüde tahıl ekmektedir. Mevsimlik işçi kullanımını gerektiren bu tür emek-yoğun ürünlere kaymak, ağanın topraklarına el koyamadığı ailelerle yeni sorunlar yaratacaktır kuşkusuz."(6)

Keyder'in belirlemelerini aklımızda tutarak bir de İ.Cem'in, İ.Beşikçi ve N.Yalman'ın düşüncelerine yer vererek, tarımımızda makineleşmenin doğurduğu sonuçlar konusunda söylediklerine bakalım:

"Doğu'da (. . .) makineleşmenin zorladığı değişim Batı'yla kıyaslanmayacak kadar önemlidir. Bu önem farkı, bölgenin tarımsal özelliklerinden dogmaktadır:

Bir traktörün işinden ettiği insan sayısı yapılan ziraatin çeşidine göre değişmekte, traktör genellikle 10 ile 50 köylünün yerini almaktadır. Sulu ziraatin yapıldığı bölgelerde bu rakam düşükken, Kuru ziraat bölgelerinde yükselmektedir. Dogu genellikle kuru ham de çok kuru bir ziraate sahnedir. Dolayısıyla, makineleşmenin yol açtığı işsizlik ve yoksulluk Dogu Anadolu'da Batı'yla kıyaslanmayacak ölçüde büyükmektedir. (. . .) Toprak sahiplerinin kazançları çok büyüktür, hiçbir güçlük karşılığın 5.000 dönüm ekerlerse büyük harcamalar yapmaksızın ve ürünü çiftçilerle paylaşmaksızın bugdaydan 350 bin lira kazanabilirler.

"Köye traktörün girmesi köylüler açısından büyük bir yıkımdır. Traktörün

girdiği köylerde köylüler büyük bir paniğe kapılmakta ve traktör sahibini köyden atmaya çalışmaktadırlar" (7)

N.Yalman, İ.Beşikçi, İ.Cem ve özellikle Ç.Keyder'in söyledikleri, çizelge 1, çizelge 8 ve çizelge 10'daki verilerin biçimlendirdiği gerekçelerle tam bir uygunluk gösteriyor. Tarımımızda makineleşmenin, köylünün mülksüzleştirilmesiyle "atbaşı" yürüdüğünü tartışmasız bir şekilde ortaya koyuyor. Öyle ki, makinalar, küçük üreticileri gündelikçiler, ücretli işçiler ve çoğunlukla işsizler haline getirmekle kalmıyor; aynı zamanda daha önceleri büyük işletmelerin birer parçası durumunda olan orta köylülüğü de temelden sarsıyor. İlerde değişik boyutlarıyla irdeleyeceğimiz emek-hizmet'inin farklı biçimlerini, değişime uğrattırıyor ve tedricen yok ediyor. Bunun ne anlama geldiğini ise, V.İ.Lenin şöyle açıklıyor:

"Bir toprak beği, bir makina ya da gelişmiş bir alet kullandığı zaman, (kendisi için çalışmış olan) köylünün aletleri yerine kendilerininkini kor; dolayısıyla da emek-hizmetinden, kapitalist çiftlik sistemine geçmiş olur. Tarım makinelerinin yaygınlaşması, emek-hizmetinin kapitalizm tarafından yok edilmesi anlamına gelir. Kuşkusuz, örneğin, toprak kiraya verirken, bir biçer de yada harman makinesinde vb. günlük çalışma biçiminde emek-hizmeti sunulması koşulu öne sürülebilir ('A köyü'nde bu, ürünün % 10'unun 'aynirant' olarak ağaya ödenmesi biçiminde kendisini gösteriyor-H.G.), ama bu, ikinci tipte emek-hizmeti, köylüyü bir gündelikçi haline getiren emek-hizmeti olacaktır. Dolayısıyla bu tür 'istisnalar', özel toprak sahiplerine ait çiftliklerde gelişmiş alet kullanmaya başlanmasının, bağımlı köylüyü bir ücretli işçi haline dönüştüreceği yolundaki genel kuralı tanıtlamaya yarar. (. . .) Toprak beyine ait çiftliğin kendi aletlerini edinmesi, kaçınılmaz olarak, emek-hizmeti ile geçimini sağlayan orta köylülüğün temellerinin sarsılmasına yol açar." (8)

İkincisi, makinalaşma, kapitalizm için bir iç pazar yaratıyor. Bu hem, makinaların ve tamir atölyeleri için bir pazar; hem de makinaların gereksinim duyduğu işgücü için bir pazar olmuş oluyor. "A köyü" bunun canlı bir örneğini sergiliyor. Ancak Kürdistan'daki kapitalizmin sömürgeci metropolün çıkarlarına uyarlanması ve gelişme özellikleri, onun, makineleşmenin ücretli işçiler için yarattığı taleplerle mülksüzleştirilen geniş yığınlar arasında asgari "bir denge kur-

ması"na olanak vermiyor. Kırlarda biriken işsizler ordusunu, şehirler bile istihdam edemiyor. Daha doğrusu geçici de olsa onları oyalıyamıyor. Kürdistan şehirlerine ve metropole göç ise, başlı başına sorun oluyor. Kısaca makineleşmenin yarattığı sorunlar çığ gibi büyüyor. Ve bizatihi büyük toprak sahiplerini tehdit ediyor. "A köyü"nde ağanın mülksüzleştirdiği köylülere, göç etmeleri için büyük miktarda para ödemek zorunda kalması; ancak buna rağmen köylülerin çoğunluğunun "ikna" (!) edememesi bunu gösteriyor.

Makinalaşmanın diğer önemli bir sonucu, ormanların ve özellikle meraların tahribi ve yağmalanması biçiminde kendisini gösteriyor. Ne var ki, bu konuya ilişkin somut veriler yok elimizde. Ancak ekili alanlarda görünen büyük artışlara bakarak belli bir fikir edinmek mümkündür. Örneğin, 1950-1980 yılları arasında sadece ana ürünlerin ekildiği alanlarda 2.6 kat artış olmuştur. (bak, bölüm III) Toplam ekilebilir alanlar dikate alınırsa, sözkonusu artış daha da yükselecektir. Ki bunda, meraların tahribi belirleyicidir.

Meraların kapatılması ve tahribi de, esas olarak büyük toprak sahiplerince yürütülüyor. Meraların kapatılmasında sömürgeciliğin koyduğu "yasalar", bütünüyle işbirlikçi toprak ağaları ve kır egemenleri lehine işliyor. Ayrıca buna her türlü hille ve zorbalık eşlik ediyor. Öyle ki, "bir kaza tahrirat katibi, 5917 sayılı kanuna göre, koca bir merayı, yüzlerce vatandaşın hakkını, nüfuzlu bir kimseye intikal ettirebiliyor". (9) Bu ve benzer yollarla kapatılan meralar, traktör akınıyla tahrip edildi, ediliyor. Meraların böylesine pervasızca tahribi, ülkemiz tarımında önemli bir yer tutan hayvancılığı derinden etkiliyor. Özellikle ilkel hayvan yetiştiriciliğine dayalı küçük ve orta köylü işletmelerini yıkımla yüz yüze getiriyor. Bitki örtüsünü zayıflatıyor. Erozyon tehlikesini artırıyor.

Diğer yandan makineleşme, kapitalizmin tarımımıza "özgü" gelişme özelliklerine rağmen, üretimi yoğunlaştırıyor. Ama bu ve daha ileri bir sömürü düzeyine geçişin yarattığı değişimler, makinalaşmanın önemli ölçüde kaynaklık ettiği köylülüğün yıkımı sürecinin özünü değiştirmeye yetmiyor.

Yararlanılan kaynaklar

- 1- Yurt Ansiklopedisi, Ana Yayıncılık.
- 2- N.Yalman, Tür.Doğusundaki Top. Anlaşmazlığı Üzerine, s.17; İ.Beşikçi, Doğanadolunun düzeni, s.189; İ.Cem, Tür. Geri Kal. Tarihi, Cem. Yay., s.463

Devamı sayfa 15'te

Baştarafı s. 4'te BURJUVAZİNİN...

ve bağınazlığı köylüler için çekilmez olmuştu. 'özgürlüğün', 'eşitliğin' propağandasını yaptı. Böylece devrimci köylü yığınlarının güçlerini kendi güçleriyle birleştirdi. Mevcut işçilerin de içinde yer aldığı ve temelini geniş köylü yığınlarının oluşturduğu anti-feodal birlik burjuvazinin öncülüğünde bu şekilde gerçekleşmiş oldu.

Artık burjuvazi anti-feodal kavganın başındadır. Özgürlük ve eşitlik sloganlarıyla tüm ulusa sesleniyor; bir yandan kapalı köy birimleri ile birlikte, feodallere karşı gümrük duvarların yıkmaya, ülkenin çeşitli bölgeleri arasında serbest değişimi sağlayıp bununla ulusal toprakları birleştirmeye ve genişletmeye çalışarak mücadeleyi yoğunlaştırıyor, bir yandan da, bu amaca uygun, kendi partileri ve ideologları vasıtasıyla "ulusal birlik" ve "yurt sevgisi"ni överek ideolojisinin temelini atıyordu. Avrupa'da (Fransa ve İngiltere) burjuvazi ulusal birlik için "yaşasın ulus" sloganıyla feodalizme karşı savaşımı bu şekilde yürüttü.

Feodal zorbalıktan ve kili-se bağınazlığından bıkmış olan en geniş kesimleri yanına alan burjuvazi nihayet feodal sistemi yıktı.

Ozamana kadar belli bir gelişme gösteren kapitalizm, artık bundan sonra feodalizmden tarihsel olarak ileri olan kapitalist toplumun, engelsiz ilerlemesinin, ekonomik, siyasal ve ideolojik şartlarını oluşturmuş oldu. Feodal üretim ilişkileri tasfiye edilerek yerine, yeni, modern üretim güçlerinin gelişmesine uygun, kapitalist üretim ilişkileri geçti. Yıkılan feodal üst yapı kurumlarının yerini, burjuvazinin amaçları için işlev gören, kurum ve kuruluşlar aldı, kısaca feodal kültür, sanat, hukuk ve siyaset yerini değişti yerini burjuva sanatı, kültürü, hukuku ve siyaseti geçti.

... Burjuvazi geniş emekçi yığınların desteğini alarak,

feodalizmi tasfiye etmekle, tarihte devrimci-demokratik bir rol oynamış ve bir bütün olarak, tüm ulusun çıkarlarını kendisinde cisimleştirip feodal sistem yerine, ondan daha ileri bir toplumun kurulmasına öncülük ettiği için ilerici, devrimci olmuştur.

Ancak, burjuvazinin bu devrimci savaşı, feodalizmin yıkılması, iktidarın burjuvazinin eline geçmesine kadar sürmüş ve bundan sonra, burjuva ilerici devlet cihazının ele geçirilmesiyle birlikte son bulmuştur. Çünkü burjuvazinin kendisi sömürücü bir sınıftır. Ve vermiş olduğu ulusal savaşın sınıfsal nedenleri vardı. Bunlar; devletin ele geçirilmesi ve devlet eliyle kendi çıkarlarını koruyup, garantilemekti. Hepsi bu kadar. Bundan sonra, bir zaman özgürlüğün ve eşitliğin şampiyonluğunu yapan burjuvazi iktidara geldiğinde, tüm devrimci ve ilerici sloganları terk etti. Daha önce kendisi üzerinde baskı aracı olan feodal devleti ele geçirdikten sonra, bunu, feodallere karşı birlikte savaştığı işçi ve köylülere karşı bir baskı aracı olarak kullandı.

Görüldüğü gibi, burjuva ilericiliğinin içeriği sadece tarihi bir döneme tekabül ederek, zamanla miadını doldurup yok olmuştur. Ancak bu ilerici savaştan geriye, uzun ve tek kalıcı bir olgu kaldı. O da burjuva milliyetçiliğidir. Zaten milliyetçilik (burjuva ideolojisi) burjuvazinin kendisiyle birlikte, sınıf savaşımı sürecinde ortaya çıktı ve bu süreçte gelişip her zaman onun amaçlarına hizmet etti; iktidar süresince de daha bir serpilip kurumlaştı. Stalin, burjuva milliyetçiliğine değinirken şöyle diyor: "ulusal birlik adına ulusun içinde sınıflar arası barış, yabancı ulusların topraklarını fethetme yoluyla kendi ulusunun toprağını genişletme, başka uluslara karşı güvensizlik ve düşmanlık, ulusal azınlıkların ezilmesi, emperyalizm ile ortak cephe." (M.ve Ulusal

So. Ve Söm. Sor. s.316)

Aynı şekilde, burjuva milliyetçiliği, burjuvazinin sınıf çıkarlarına hizmet eder, ulus içindeki sınıf baskısını ve sınıf ayrılıklarını gizlemeyi, burjuvazinin bencil çıkarlarını, ulus çıkarları diye, geniş halk kesimlerine ve özellikle işçi sınıfına sunmayı amaçlar.

İşte burjuva milliyetçiliğinin özü ve içeriği budur. Bugün burjuva milliyetçiliğinin aldığı biçim ve içeriğe değinmeden önce, farklı ülkelerdeki burjuva demokratik devrimlerin gelişim seyrine bakmakta, konumuz açısından, yarar vardır.

Farklı ülkelerde burjuva demokratik devrim

Her ne kadar, yukarıdaki tarihi gelişim süreci, burjuvazinin klasik anlamda ortaya çıkışı mücadelesi ve iktidara geliş biçimini içeriyorsa da, bu süreci farklı şekillerde yaşayan, değişik ülkelerde değişik dönemlerde iktidara gelen burjuvazinin konumu, ülkele rin somut koşullarına bağlı olarak değişiklikler arz etmiştir. Bu bakımdan, örneğin, 1789 Fransız burjuva demokratik devriminden farklı olarak, Prusya (Almanya) burjuvazisinin iktidara geliş biçimi veya "anti-feodal" kavgası konumuz için değişik bir örnektir.

Bilindiği gibi, burjuvazi ile işçi sınıfı ve köylülük özünde birbirlerine karşı, farklı çıkar ve istemleri olan sınıflardır. Ama feodalizmden gördükleri ağır baskı ve sömürü yüzün-

den anti-feodal mücadele zemininde eylem birliği yaparak birlikte savaşmışlardır. Aynı zamanda bu eylem birliği, her sınıfın ortak çıkarlarını yansıtan, özgürlük ve eşitlik sloganları temelinde oluşmuştu. Ve bu sloganlar, her sınıf için ayrı ayrı anlamlar ifade ediyordu. Örneğin, proletarya için eşitlik; her şeyin eşit paylaşımı olduğu gibi, özgürlük de; herkesin kendi

emeğinin sahibi ve efendisi olma anlamına geliyordu. Burjuvaziye göre, eşitlik; malların bölüşümü, yani, feodaller gibi kendilerine de bir o kadar toprak ya da üretim araçlarının verilmesi, özgürlük ise; feodal çitlerin yıkılıp serbestçe ticaretin yapılması ve herkesin istediği işi yapması veya yaptırması anlamını taşıyordu. Burada proletaryadan tamamen farklı, fakat burjuvazinin istemlerine daha yakın amacı olan köylülük ise; feodal bağımlılığın kalkmasını, toprak beylerinin topraklarına el konulup "dağılımının" gerçekleştirilmesini ve bu arada kendi payına düşen toprak üzerinde kendi toprağının efendisi olma gibi "mütevazî" bir anlama geliyordu. Dolayısıyla köylülük özgürlük ve eşitlikten böylesi bir çıkar bekliyordu.

Görüldüğü gibi, her sınıfın amaç ve istemi değişik olmasına rağmen feodallere karşı mücadelede birleşmişlerdi. Her sınıf kendi çıkarı için bu savaşa katılmıştı. özellikle işçi sınıfının çok cılız olduğu 1789 Fransız burjuva demokratik devriminde burjuvazinin uzlaşmaz temsilcileri olan Jakobenciler feodallere karşı sert bir mücadele vererek iktidara yürümüşlerdi. Ama bu durum, İşçi sınıfının gelişmiş olduğu Prusya'da daha değişik bir seyir izlemişti. şöyle ki:

1840'lı yıllara gelindiğinde Almanya'da işçi sınıfının gelişkinliği belli bir evreye varmıştı. Alman burjuvazisinin de ogüne kadar, Prusya gericiliğine karşı dişe dokunur bir mücadelesi olmamıştı. Tersine her zaman iki yüzlü ve uzlaşıcı bir yol izlemişti. Bu nedenle, işçi sınıfı, diğer halk kesimleriyle birlikte monarşiyeye karşı ve direk sömürüyü hedefleyen bir mücadele girişince burjuvazi daha bir uzlaşma yoluna gidip işçi sınıfına karşı savaşmıştır. Açık ki, burada burjuvazi, işçi sınıfı ve köylülükle yapacağı bir eylem

Devamı sayfa 15'te

AGRI

Ji rupela 16-an

gera (hereka) Agriyê û di bin seroketiya Bro Heski Telli de li Agriyê Hukumeta Kurd damezrand.

Partiya Xoybûn di bernama xwe de, serxwebûna Kurdistanê Jorin (Bakûr) diparast û ji bo pêkanîna vê armanca xwe, li hember hukumetên (dewletên) Iran, Iraq û Suriye politikayekê dostani dimeşand. Xoybûn bi cîvata ermenîyan re dostaniyekê xurtdanibûn û heta di damezrandina Xoybûnê de nûnerên ermenîyan ji beşdar bûbûn. Piştî damezrandina Xoybûnê, xebatên siyasî, çekdarî, rêxistinî, perwerde û kulturî gelek pêşte çûbûn. Di bin serkatiya Ihsan Nûrî de, li Agriyê rojnama Agri, Gaziya Welat û hwd. dihatin weşandin. Li Suriyê jî, pêşewarên Xoybûnê kovarên Hawar û Ronahi diweşandin. Di demeke kurt de Xoybûn xurt bû, bi saya hukumeta Agri ya modern de gelek herêmên Kurdistanê de liq (şûbe) û hêzên Xoybûnê avabûbûn.

Ev pêşveçûna kurdan, qurf xistibûn dilê Romê. Dewleta Tirk, bi siyasetekê pîralî dixebitîyan. Çend êrişên ordiya Tirk, badilhewa çûn, gelek hîsar giha wan. Dewleta Tirk, têgiha ku bi şerkirinê û bi êrişan nikare hoza (zora) hêzên kurd bibê. Ji bo vê sedemê, dest bi dek û dolabên xwe yê kevîrê kirin. Ji bo xapandina kurdan, çend caran heyetên Tirk hatin bi heyetên kurd re gotûbrjan (muzakeran) kirin. Wek minak em dikevin û nimûnê nişan bidin:

Di Ilona 1928-an de, li nêzikê navça Bayzîdê, li herêma Pîra Şêxîk, di nav heyetên Tirk û Kurd de gotûbêjekê çêbû. Ji bo rawestandina şer û serhildanê, heyeta Tirk gelek wad û tiştan gotin. Lê ji bo girtiyên pêşewarên kurd li girtigehan û malbatên kurd ku hatine sîrûnkirinê, Ihsan Nûrî Paşa, bê bawerîya kurdan, di derheq dewleta Tirk de ani zîman û got, ku ger Tirk di sozên xwe de rastbin, ji bo lihevhatinê, hewce di merhe-

la yekem de efûyek derkeve û kurdên girti bêtin berdan û yê sîrûnkirî jî bîzîvîrî welatê xwe. Li ser vê gotûbêjê, serokwezîr Ismet Inonû, pêşneyarek anî meclîsa Tirkîyê û efûyê derxistin. "... Her dem, bi derewên hukumata Tirk, Kurd dihatin xapandin, evcar Ihsan Nûrî û hevalên xwe, hukumata Tirk xapandin. Kurdên li sîrûnê yê girti zîvîrî malên xwe, lê Serhildana Agri, ji berê xurtir berdewam dikir. ..." (5)

Li hember telûka xapandina kurdan, Xoybûn her tim belavokan belav dikir û bala gelê kurd dikişand. Di pîraniya belavok û daxuyanîyên xwe de Xoybûnê, dîrûti û dekolabên dewleta Tirk didan xuyakirin û di got, ku: "BEXTÊ ROMÊ TUNE!"

Xoybûn, ji bo endamên xwe, da ku nekevin nav xiyaretê, hînek tedbiran ji standibû û di "sondxwarîna bratiyê" a destûra xwe de, cezayê xiyaretê, bi kuştinê dabû xuyakirin. Li ser vê babetê em dikevin û nimûnê şan bidin:

"Bekîrê Hacı, endamê Cîvîna Netewîya Araratê bû. Ew, ji bo kû ji efûya Tirk fêde bistine, çû teslim bû. Navendiya (merkeza) Şoreşa Agri, wi ceza kir (kuşt-H.G.) û êlan kir ku yê xiyaret bînin, dê bêtin cezakirin." (6)

Ordiya Tirk her ku êriş dibîr ser Agriyê, bi ditîna xeserên mezî ji neçarî paşve dikişîya. Edî bi her awayî eşkera bûbû ku Dewleta Tirk, tenê bi şerkirinê û bi xapandinê nikare zora hêzên kurd bibê. Ji ber vê sedemê, ordiya Tirk tola (heyfa) xwe ji kalûpîr û ji jin û zarokan dîstînd. Gundên Kurdistanê bi gulebaran, bi tank û topan xirav dikir û dişewînd. Hovîtiyekê nedîtî li ber çavên cihanê pêkdîni. Tenê li herêmên Ercîş û Zîlanê jî bo ku hêzên kurd 7 balafirên Tirk xistibûn û bi hezaran esker kuştibûn, ordiya barbar vê tolê ji gundiyan reben standin. Li vê herêmê dora 5.000 zarok, jin û kal hatin kuştin, bêtîrî 200 gund şewîtdî. Vê barbarîya xwe

ya ha, li herêma Wanê jî domandî. Bi sedan kurd kîrîn tûran, dirûtin û wan avêtin gola Wanê. ...

Ji cîyayê Agriyê, heyatî jêrî Wanê, hejmara çekdarên rîzgarîxwazên kurd, ji 10.000 i bêtîr bûn. Lê li hember hêzên kurd, hejmara ordiya Tirk, 100 balafir, gelek tank û top û 60.000 esker bûn. (Li gorî hînek rojnameyên Amerika û Ewropayî hejmara eskerên Tirk bêtîrî 100.000 i bûn.)

Erişa Tirk a herî mezî, di Gulana 1930 yî de destpêkir. Du ordiyên Tirk di bin qumandariya Salîh Omurturk de derdor ji Agriyê standin. Agri xistin bin mehsêrê. Bi mehan şer domkir. Şerker û tekoşerên rîzgarîxwazên Kurdistanê, 12 balafir xistin, 60 mîtralyoz û 24 top bi destxistin û 1700 kes ji dil dîrtin. Di wê demê de Agriya biçûk, di nav sinorê Iranê de bû. Ji ber vê yekê Dewleta Tirk, bi Iranê re peymanekê çêkir. Di dawîya peymanê de Tirkîyê Agriya biçûk ji Iranê stand û di şûna wê de, ji rojhîlata Bayzîdê beşek erd da Iranê. Bi vi awayî ordiya Tirk, edî Agriya biçûk ji xist bin mehsêrê û herweha tîkîliyên Agriyê jî her alî ve hat birin.

Rîzgarîxwazên kurd, di 1931-an de ji ber xetera (tehîlûka) birçibûnê, cebîlxane, erzaq û hwd. derbasî Iranê bûn. Bi vi awayî Serhildana Agriyê -ku ji 4 sal bêtîr bi azadî jiyabû- bi tîkîlûna rîzgarîxwazên kurd xilas bû.

Li ser Serhildana Agriyê û hovîtiya Dewleta Tirk, hezar mîxabin tû dewletî dengê xwe dernexist. Protestoyekê biçûk ji neşand. Di 30 Tebaxa 1930-an de li Zurihê di cîvîna Internasyonala Duyemîn de behsa wê hatkirin. (7)

Serokwezîrê Tirkîyê yê wê demê I. Inonû di axaftina xwe de li ser vê meselê weha dibêje:

"... Di vi welatî de, tenê netewê Tirk, xwedî xwestîna mafê nijadê -ê- ye, wekî din tû kesekî xwedî vi mafi nîn e. ..." (30 Tebax 1930 Milliyet) Li ser rewşa siyaseta Tirk, wezîrê

Edeletê Mahmut Esat Bozkurt jî, li bajarê Ödemişê weya gotîye:

"... Tirk tenê efendiye vi welatî ne û xwedîye vi welatî ne. Yê ku ne ji bînyata Tirk in, bes ev mafên wan di welat de heye ku; xîzmetkari û koletîya neteweyê Tirk bînin. Bila dost û dijmin jî, vî yekê weha bîzanibin. ..." (19 İlon 1930 Milliyet)

SEDEMÊN TÊKÇÛNÊ

Sedemên tîkçûna Serhildana Agriyê, bi kurtahî em dikevin û bin van xalan de komîkînin. Yê derve û yê hundir:

Di warê navnetewî (internasyonal) de rîzgarîxwazên kurd nikaribûn, ji tû welatî alîkariyê bigirin. Disan di çarçova navnetewî de propaganda doza kurd nebû. Di warê rêxistinî, siyasî û leşkerî de jî derveyê herêma Agriyê, li herêmên Kurdistanê Bakûr, herwekî Dêrsîm, Diyarbekir, Mêrdînê, Sêrtê, Cizîrê û hwd. karûbar nehate kirin. Hukumeta Agriyê bi serê xwe ma. Tîkîliyên Serhildanê jî Kurdistanê û ji cihanê qutkîrin. Hukumeta Tirk ji hukumeta Kurd gelek xurtîtir bû. ...

60 Sal berê niha tekoşîna rîzgarîxwaza Kurdistanê bi xwînê hat fetsandin. Lê neteweyê kurd tûcarî serê xwe danenî û doza xwe hertîm pêşve bir û dibê. Iro ji 60 salîya salvegera Serhildana Agriyê di tekoşîna me de diji. Nehatiye ji birkirin. Lawên kurd yê şoreşger û gernas dê di nêz de tola şehîdên xwe bigirin!

SERKANÎ:

- 1-Rambout, Çağdaş Kürdistan Tarihi, Ronahi y. r. 29-30;
- 2-Garo Sasuni, Kürt Ulusal Hareketleri Ve Ermeni Kürt İlişkileri 15. yüzyıldan Günümüze, Orfeus Y, r. 180;
- 3-Hêvî Kovara Çandîya Gîştî, hejmar 2, j. 21 (Bîranînê Ihsan Nûrî Paşa,
- 4-Rambout, e.n.d. r. 31;
- 5-Zînar Silopî, Doza Kurdistan, Stewr B. r. 118;
- 6-G. Sasuni e.n.d. r. 196;
- 7-Rambout e.n.d. r. 33.34.

NAVÊ LAWAN

Geli xwendevanên hêja;
Em di vê hejmara xwe de, navê lawan (kuran) dinivî-
sin û belav dikin. Di hejmarekê din de jî, em dê navê
keçan (qizan) binivîsin û belav bikin. Dibe, ku hinek
nav jî we re piçek eceyib bînin. Lê piraniya van navan niha
di pratîkê de hene. Me van navan jî herçar perçeyên Kur-
distanê girt. Bî sê zaravan in: Kurmanci, sornani û zaza-

ki. . . Navên kurdi, sewiye û merhela hişyarbûna doza
Kurdistanê dide diyarkirin. Di vê mijarê (mewzûyê) de,
divê lêkolîneke gelek firek, dûr û dirêj bêt çêkirin. Ji
ber vê yekê kêmasiyên me gelek in; lê em bawer in, ku
dê disa, ev lista me ya ha fêdekê mezîn bigihîne we xwen-
devanên me.

Aram	Barzan	Cihan	Dilxweş	Germiyan	Kurdo	Navdar	Robar
Aras	Bawer	Cihangir	Dilbîrin	Gızir	Karûx	Newşdar	Rojen
Ari	Botan	Cembeli	Dêrsim	Gundi	Keko	Naşin	Rondar
Ariyan	Birindar	Cano	Derya	Gurgin	Karzan	Nemrût	Roni
Aso	Berken	Cobar	Dilo	Gulixan	Kankil	Newroz	Ronas
Aşid	Bahoz	Cejndar	Dihok		Kêrhat	Nişwan	Rûşen
Aşti	Bendewar	Cûdi		Hejan	Kêfhat	Niştiman	Rûgeş
Avdar	Berwar	Camêr	Egit	Hevkar	Kamûran	Newal	Rızgar
Agah	Berxwedan		Eji	Hêrdi		Newzad	Rêzan
Ararat	Bejno	Çeleng	Evindar	Hemin	Kendal	Nûhat	Rêdan
Agiri	Bareş	Çiya	Ewlekar	Hewrê	Keleş		Rêzdar
Azad		Çûro	Eylo	Hevind	Kirco	Oldar	Rojwan
Awir	Bışar	Çiro	Ewle	Hebi	Kerem		Rojhat
Amed	Bertil	Çirûsk	Embaz	Hewran	Kêfo	Piştivan	Rêbaz
Amûd	Bedlis	Çeko	Ewan	Hewlêr	Karwan	Pêşbir	
Avi	Bijûndar	Çekdar		Hevdar	Kesko	Pêşber	Qenco
Armanç	Brûsk	Çêjdar	Êşan	Hişyar	Kereng	Parewêz	Qehreman
Agir	Birebir	Çavreş	Êriş	Hevrêz	Kejo	Piro	Qeşeng
Agirbaz	Birawer	Çengzêr	Êlxan	Hoxo	Kovan	Piran	Qelender
Agirdad	Beyani			Heval	Keser	Pitûno	Qulixan
Agirnoş	Bijraw	Dara	Ferad	Hevta		Peya	
Arin	Berze	Darav	Firad	Hêzan	Liraz		Sipan
Aryan	Bijen	Didem	Felemez	Hozan	Lebat	Peyman	Sermend
Asan	Baldar	Desem	Ferman	Hêvidar	Lezgin	Piling	Serfiraz
Aşna	Beheşti	Daraş	Ferzende	Hawar	Leşker	Pêşkar	Serxwebûn
Aran	Batrman		Ferheng	Hilaw	Loqman	Pale	Sidar
Alan	Baweç	Delilo	Feyizdar	Halan	Las	Pêşewa	Stembar
Ariş	Bextiyar	Dilêr	Fêrmend	Hêzdar	Lawiko	Piroz	Serwest
Avdar	Bêmal	Dilbaz	Fêro	Hogir	Lawan	Pergal	Soran
	Bênaw	Diyar	Filinta	Hindîrên	Lewend	Pêşeng	Siyabend
	Binyat	Dildar	Fêrdar	Haris			Serkar
Bager	Biryar	Dilgerm	Fodil		Mêrxas	Rojda	Serdar
Baran	Bızav	Dicle	Filit	Jir	Mazin	Rohat	Serbest
Beyan	Biyang	Dilpak	Fêrhat	Jêhat	Merwan	Rêwaz	Serbaz
Behran	Beyar	Dager	Fêrdar	Jindar	Mizgin	Rojan	Siwar
Behzad	Bêjen	Dijwar	Ferhad	Jindewar	Mûrad	Rêving	Sertac
Berzo	Bijar	Dilawer		Jilwan	Mildar	Rodi	Sêvdin
Berxo	Biradost	Dizdar	Gewran	Jilemo	Maldar	Rewend	Sertip
Bûbê	Bızot	Dilgeş	Gurzo	Jiwan	Mirze	Rêber	Serheng
Bûban	Bîna	Dilşad		Jar	Mirza	Rûbar	Serwer
Bengin		Dilxwaz	Gehin		Mêrdin	Raman	Serwet
Belengaz	Cîndi	Dilsoz	Gernas		Miro	Rewand	Sergrewan
Berfo	Cîwan	Dozdar	Goran	Kawa	Mereto	Ronak	Seyitxan
Biyan	Cîgerxwin	Daxwaz	Gelavêj	Karker	Mijwar	Rıwar	Sirvan
Biyani	Cejni	Dûrbin	Gêho	Karçin	Mirhem	Rewşen	
Bilind	Cıbran	Dûrhat	Gêli	Kardo	Mertal	Rona	

Serbilind	Şêrdil	vindar	Yekbûn
Sergewaz	Şirvan		
	Şemal	Wekhev	Zana
Şiyar	Şemzin	Welat	Zanyar
Şahin	Şişar	Wezir	Zagroz
Şêrman	Şevket		Zargo
Şêrwan	Şamil	Xozad	Zal
Şêrwan	Şûor	Xelat	Zilan
Şahni	Şerro	Xawer	Zerdeşt
Şemdin	Şiro	Xemlo	Zerdûş
Şevger	Şeşderb	Xebat	Ziver
Şivan	Şano	Xemgin	Ziwer
Şoreş		Xızan	Zirek
Şito	Temo	Xabûr	Zaxo
Şûmo	Tûjela	Xweşmêr	Zerdo
Şêrgo	Tengezar	Xwezi	Zıryan
Şêro	Tekoşer	Xişman	Zınar
Şirin	Tevger	Xoşnav	Zûma
Şandi	Tewran	Xweşnav	
Şehreza	Tûjo	Xarpêt	
Şengo	Tekman	Xozan	
Şerefxan	Temûr		
Şaxo	Tigris	Yekman	
Şaho	Tir	Yado	
Şakır	Têlo	Yaran	
Şevder	Tevnedar	Yekbêj	
Şêrzad	Tamij	Yezda	

Baştarafı sayfa 7'de

- 3- V.İ.Lenin, Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, Sol Yay., 286.
- 4- Gülten kazan, Tarım ve Gelişme, s.50
- 5- G.Kazan, Age., s.128-129
- 6- Çağlar Keyder, Paths of Raul Transformation in Türkiye.
- 7- İ.Cem, Age., s.463
- 8- V.İ.Lenin, Age, s.203-204
- 9- İ.Beşikçi, Age., s.368

Düzeltilme

Gazetemizin 8. sayısında, Kürdistan'da Kapitalizmin Gelişmesi adı altında yayınlanan yazı dizimizde, bazı dizgi hataları olmuştur. Çizelge 4'de "A Grubu (14il)" in doğrusu, "A.Grubu (4)" ; aynı çizelgenin altındaki açıklamanın, ilk cümlesinin "alındı" yazılan son kelimesi, **alınmadı** olacaktır. Düzeltir özür dileriz.

Baştarafı sayfa 6'da Türkiye'de Demokrat...

haklarını içermiyen bir demokrasinin "D" harfinden bile sözedilemeyeceğini vurgulamak ve bu konuda yoğun diplomatik girişimlerde bulunmak acil bir görevdir. Sapla samanın ayrışma

dönemi sonbahardır. Ve 60 yıldan beri demokratlık ve ilerililik adına, kılıftan kılıfa giren ırkçı kemalist düşüncenin artık takacağı bir maske kalmamıştır.

BURJUVAZİ...

Sayfa 12'den devam
birliğini kendi çıkarları açısından uygun görmüyordu. Çünkü, işçi sınıfı ve emekçi halkın istemleri anti-feodal mücadelesinin sınırlarını aşıyordu. Ve bu da direkt burjuvazinin hayatı çıkarlarını, yani özel mülkiyeti hedefliyordu.

Engels, Alman köylü savaşı, adlı eserinde, Alman burjuvazisi hakkında şöyle diyor: "1840'tan beri yavaş yavaş dağılmakta olan monarşinin (mutlakliyetin) temel varoluş şartı aristokrasi ile burjuvazi arasındaki savaşıma bağlıydı. Monarşi bu savaşım sayesinde dengeyi sağlıyordu. Artık aristokrasiyi burjuvazinin baskısına karşı korumanın değil de, tüm varlıklı sınıfları işçi sınıfının baskılarına karşı korumanın korumanın önem kazandığı andan itibaren eski mutlak monarşi bütünüyle sırf bu amaç için kotarılmış bir devlet biçimi olan Bonapartçı Monarşiye geçmek zorunda kaldı."

Anlaşıldığı üzere, burjuvazi,

monarşik devleti veya aristokrasiyi alaşağı edeceği yerde, bu yoldan vazgeçip, işçi sınıfının baskısına karşı monarşiyi koruma yoluna gitmiştir. Bundardır ki, Alman burjuvazisi feodalizmi tasfiye etmeden, feodallerle uzlaşarak iktidar ortağı olmuş ve böylece köklü anti-feodal dönüşümler olmadan, evrimci bir gelişme ile burjuvazinin iktidara yerleşme süreci tamamlanmıştır. Yani, Fransa'da olduğu gibi toprak beyleri iktidardan uzaklaştırılıp saf dışı edilmiş, sadece kimlik değiştiren feodaller kapitalistleşerek iktidarda kalmışlardır. Aynı şekilde, feodalizmin çağ-dışı ideolojik, politik ve askeri kurumları da tasfiye edilmediği için, bizzat kapitalistleşen eski feodallerin şahsında devlete damgasını vurmuştur. "I.Dünya Savaşı Öncesinde Almanya'da Sınıf Mücadelesi" adlı yapıtında Alfred Forster, Prusya devletinin tarihi için şöyle diyor: "Prusya tarihi, ilhak savaşları, askeri bir klingen

eğemenliği, Junker ruhunun serbest ifadesi, Polis-brokrat makamların dar kafalı kayırcılığı ve baskısı ve bütün bunlarda bulunan şöven duygularla karakterize edilebilir." Ve devamla; "Prusya ruhunun bu özellikleri Prusya-Alman imparatorluğunda yaygındır." diyor.

Aynı eserinde, Engels'ten, Prusya devleti için söylediği ve bugünün Almanya'sı için de hala geçerliliğini koruyan şu alıntıyı veriyor. Engels; "Bürokratik düzen, Prusya jandarmaları ve Prusya polisi tarafından gözetilir. Bu gözeticilik Almanların tüm mesleklerinde, tüm düşünce ve davranışlarında tıpkı bir gölge gibi izler; düşüncelerde polis, konuşmalarda polis, gitmeler-gelmelerde, ata binmede, gezmede polis." diyor.

Prusya şato beyleri ortaçağdan kendilerine miras kalan gericilikle birlikte kılıf değiştirip iktidarda kalabildiler. Köklü anti-feodal dönü-

şümler sağlanmadı. Ve bu olay daha sonraki dönemlerde de Alman devletinin resmi işlevinin karakterinde etkili olacaktı. Ve oldu.

Nitekim, 1852'deki Köln Komünistler Davası, gericici Bismark iktidarı tarafından 1878 yılında parlamentoya sunulup kabul edilen "Vatanın selametini tehlikeye düşüren Sosyal Demokratların (Komünist) çalışmalarına karşı yasa", I.Dünya Savaşı, ardından II.Dünya savaşı, Alman devletinin işçi sınıfına emekçi halka ve özellikle komünistlere karşı yaptığı barbarlıkla tarihte birinci sırayı almasına hak kazandırmıştır.

Hiç kuşku yok ki, F.Almanya'nın geçmisten devraldığı bu anti-komünist ve militarist gelenekleri bugün Almanya'da yaşayanlar için daha gerçekçi bir gözle görülecektir. . .

Devam Edecek

60 SALIYA SERHILDANA AGIRIYÊ

Pîştî têkçûna serhildana Şêx Seid, bî sedan pêşeva û şoreşgerên rîzgarixwazên kurd lî mehkemên Istiklala Diyarbekir û Elezîzê hatin bî dardekîrîn. Hukmeta M. Kemal a nijadperest, lî gelek herêmên Kurdistanê dest bî qirkîrîn û sirgûnê kir. Jî van hovitiyên dewleta Tirk, çend nîmûne lî jêr in.

navbeyna wan salan de hatine kuştin, derdora çend sed hezaran in. Jî ber ku di nav wan salan de, niv milyon bêtir kurd sirgûn bûne; lê jîmara wan tenê çend hezar bî saxiti gihane cihê sirgûnê. Pîraniya wan di rîyan de hatine kuştinê. Jî bo bahana kurdên girti (dilkîrî) ku bîrîn dadgehan (mehkeman) pîraniya wan di

IHSAN NURI PAŞA

Herêmên Qirkîrînê	Hejmarên Gundan	Hejmara malên Xiravkîrî	Hejmara Kuştîyan
Lîce	30	1284	6370
Darahênê	54	2197	1357
Erdoşin	127	125	295
Çabakçûr	11	576	350
Nasibin	10	440	384
Habab	21	905	902
Elian	19	790	1076
Midyat	6	450	613
Bacerin	15	548	978
Kerboran	3	72	172
Hesenkeyf	3	138	176
Genç (1)	16	643	1094
Înot	13	590	809
Diyarbekir	9	135	176
Tevayî	337	8796	15382

Nîmûneyekê qirkîrînê di navbeyna salên 1925-1928 weha ye:

Weki ku di vê tabloya jorin de têt xuyakîrîn, lî 14 herêman 15.382 kurd şehid bûn û ev hejmar bê guman ne hejmarekê qethî û durîst e. Niviskarê biyani karîbûye vê hejmarê tespît bike. Hinek serkani jî vê hejmarê 27.000 nişan didin. Mixabîr di destê me de hejmarekê qethî nine ye. Lê ger em kurdên ku di sirgûntiyê de hatine kuştin bihesbînin, em bî hêsati dikarin bibêjin, ku hejmara kurdên ku di

rîyan de kuştine. Ger em ev jî bihesbînin, hejmara şehidên kurd hin baştirin têt zelal kîrîn û diyarkîrîn. Ev metodên barbar yê qirkîrînê ku anîne serê gelê kurd, berî jî eynî van metodan, dewleta Tirk di qirkîrîna ermenîyan de jî bî karanîne. Ev nîmûna jêrîn, di wî wari de gelek întesant e. Ev bûyer jî gotinên miroveki hatine stendin ku ew bî xwe jî girti bûye:

"Cendirmeyên Tirk, lî derdora Farqînê 468 kurd digrîn û derdikevin rê. Heta ku têt qeza Farqînê, jî wan girtiyan

250 kes dimînin. Ev grup dema dîgîhişê Diyarbekirê, hejmara wan girtiyan dadîkeve 134-an. Jî wîr jî ber bî Xarpêtê ve rîya xwe didomînin. Çend roj paşê lî herêma Devedoynû, dema ew mirovê girti bî grubekê dîn re rasti wê gruba ha têt dibîne, ku jî wan 52 kes mane. Jî wan jî ancax 25 kes bî saxiti dîgîhişin bextyariya derketîna mehkema Istîqîlal a Xarpêtê." (2)

Weki ku di vê bûyerê de têt ditîn, 443 kurdên dilkîrî(esir) jî herêma Farqînê heyani Xarpêtê di rîyan de têt kuştin. Ger mirov lî herêmên Kurdistanê yê dîn jî bine berçav ev hovitiya dewleta Tirk baştirin kîfş û zelal dibe.

DAMEZRANDINA HOYBÛN Û DESTPÊKIRIYA SERHILDANÊ

jî ber tehlûka girtin, kuştin û sirgûnkîrînê bî qeflan rîzgarixwazên kurd, dest davêjin çek û ber bî çîyan dikêşin û lî hember ordiya xwînwar dest

bî şerê rîzgariyê dîkin. Dî wî wari de serokê serhildana Agriyê Ihsan Nûrî Paşa weha dibêje:

"Dî sala 1926-an de Bro Hesîki Telli jî hêla Celalî lî çîyayê Agriyê isyan kîr. Xwe kîşan çîya. Dî sala 1927-an de nivîskar Ihsan Nûrî xwe bî Agriyê gihand. Idara şorîşê bî dest girt, jî aliyê Komîteyî Xoybûn qomiserê fevqeladeyî eskerî întixab bû. Dî wê salê de bayrexsa sêrengin a Istiklala Kurdistanê, ku di sala 1920 Cemiyeta Kurdistan Tealî qebûl kîrbûn, jî aliyê Xoybûn şandin Agriyê; Ihsan Nûrî ewlîn car di Agri de bîlind kîr." (3)

"Dî roja 5.10.1927-an de Cemiyeta Kurdistan Tealî, Cemiyeta Kurd a Teşkilata İctimaiye, Fırqa Kurd a Netewî û Komîta Kurd a Istîqîlalê bûn yek û Yekitiya Nete-wî a Kurd XOYBUN (serxwebûn) damezrandin." (4)

XOYBUN, Ihsan Nûrî Paşa kîr serokqumandanê tev-Dumahiî. rû 13